

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: «Шляхи підвищення економічної ефективності використання
оборотного капіталу підприємства»

Виконав: магістр II курсу, групи УП-23-1м
спеціальності 051«Економіка»
Петров Віктор Анатолійович

Керівник: к. е. н., доцент
Пікуліна Надія Юріївна

Рецензент бухгалтер з товарного обліку ТОВ
“СІЛЬПО-ФУД” Шевчук Володимир Петрович

Дніпро – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Освітній ступінь магістр

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувачка кафедри

_____ А.Л. Бикова
“ _____ ” _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Петрова Віктора Анатолійовича

1. Тема роботи: Шляхи підвищення економічної ефективності оборотного капіталу підприємства, затверджена наказом університету від «11» листопада 2024 р. № 948кс «Про затвердження тем кваліфікаційних робіт студентів 2 курсу освітнього ступеня «магістр» факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин».

Керівник роботи к. е. н., доцент Пікуліна Надія Юрївна

2. Строк подання магістром роботи «03» січня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи нормативно-правові документи, автореферати дисертацій, статті, монографії, підручники, навчальні посібники, матеріали періодичних видань, Інтернет-ресурси за темою дипломної роботи, статистична звітність ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1.Теоретико-методологічні аспекти дослідження економічної ефективності оборотного капіталу підприємства; 2.Дослідження економічної ефективності використання оборотного капіталу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»; 3.Шляхи підвищення економічної ефективності оборотного капіталу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): таблиця 1.1 Вплив зовнішнього і внутрішнього середовища на діяльність підприємства; таблиця 1.3. Оцінка ліквідності балансу; таблиця 2.7. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»; таблиця 2.8. Динаміка темпових

показників ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”; таблиця 2.1. Показники діяльності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” у 2021-2023 роках; таблиця 2.3 Динаміка та структура оборотних активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”, таблиця 2.2 Структура активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали, посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Дослідницький (розділ 1)	Пікуліна Н.Ю.	21.11.2024	30.11.2024
Аналітичний (розділ 2)		04.12.2024	18.12.2024
Проектний (розділ 3)		20.12.2024	26.12.2024

7. Дата видачі завдання “11” листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи	11.11.2024	<i>виконано</i>
2.	Підбір та систематизація науково-літературних джерел	12.11.2024 17.11.2024	<i>виконано</i>
3.	Затвердження змісту та написання вступу до кваліфікаційної роботи магістра	18.11.2024 20.11.2024	<i>виконано</i>
4.	Написання дослідницького розділу	21.11.2024 30.11.2024	<i>виконано</i>
5.	Систематизація матеріалу для підготовки аналітичного розділу кваліфікаційної роботи	01.12.2024 03.12.2024	<i>виконано</i>
6.	Підготовка аналітичного розділу роботи	04.12.2024 18.12.2024	<i>виконано</i>
7.	Формування проектних рішень	19.12.2024	<i>виконано</i>
8.	Написання проектного розділу роботи	20.12.2024 26.12.2024	<i>виконано</i>
9.	Формування висновків дослідження	27.12.2024	<i>виконано</i>
10.	Оформлення роботи відповідно до методичних рекомендацій	02.01.2025	<i>виконано</i>
11.	Перевірка на плагіат	03.01.2025	<i>виконано</i>
12.	Одержання відгуку наукового керівника	07.01.2025	<i>виконано</i>
13.	Одержання рецензії на кваліфікаційну роботу	08.01.2025	<i>виконано</i>
14.	Підготовка презентаційних матеріалів	09.01.2025	<i>виконано</i>
15.	Подання кваліфікаційної роботи в екзаменаційну комісію	10.01.2025	<i>виконано</i>
16.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	14.01.2025	<i>виконано</i>

Студент

_____ (підпис)

В.А. Петров

Керівник роботи

_____ (підпис)

Н.Ю. Пікуліна

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи магістра Петрова Віктора Анатолійовича
на тему: «Шляхи підвищення економічної ефективності використання
оборотного капіталу підприємства»

Кваліфікаційна робота складається із вступу, 3-х розділів, висновків і пропозицій. Робота викладена на 83 сторінках, містить 24 таблиці, 19 рисунків, 2 додатки на 3 сторінках. Список використаних джерел містить 30 найменувань.

В умовах сучасної ринкової економіки ефективне використання оборотного капіталу є одним із ключових чинників стабільного функціонування підприємства. Оборотний капітал забезпечує безперервність операційної діяльності, фінансову стійкість і ліквідність, впливає на конкурентоспроможність підприємства на ринку. Раціональне управління цими ресурсами дозволяє скорочувати витрати, прискорювати оборотність активів, зменшувати тривалість виробничо-комерційного циклу та забезпечувати зростання рентабельності.

Аналіз економічної ефективності оборотного капіталу включає дослідження структури, динаміки та чинників, які впливають на його використання. Підвищення ефективності оборотного капіталу можливе завдяки оптимізації запасів, управлінню дебіторською заборгованістю, прискоренню обігу коштів і впровадженню сучасних фінансових інструментів. Такі заходи сприяють зменшенню фінансових ризиків, підвищенню ліквідності та поліпшенню фінансових результатів підприємства.

Дослідження також підтверджує, що ефективне управління оборотними активами є основою для стратегічного планування фінансової діяльності та досягнення сталого розвитку підприємства. Збалансованість активів та джерел їх фінансування дозволяє створити міцну основу для довгострокового економічного зростання.

Ключові слова: оборотний капітал, економічна ефективність, управління оборотними активами, ліквідність, оборотність активів, фінансова стійкість.

ABSTRACT

master's thesis Petrov Viktor

on the topic «Ways to increase the economic efficiency of using working capital of the enterprise»

Diploma thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions and suggestions. Master's thesis is described on 83 pages containing 24 tables, 19 figures and 3 pages of applications. References contain 30 items.

In the modern market economy, the efficient use of working capital is one of the key factors for the stable functioning of an enterprise. Working capital ensures the continuity of operational activities, financial stability, and liquidity, influencing the company's competitiveness in the market. Rational management of these resources allows for cost reduction, acceleration of asset turnover, shortening of the production and commercial cycle, and ensuring profitability growth.

The analysis of the economic efficiency of working capital includes the study of its structure, dynamics, and factors influencing its utilization. Enhancing the efficiency of working capital is achievable through inventory optimization, managing accounts receivable, accelerating cash turnover, and implementing modern financial instruments. These measures contribute to reducing financial risks, improving liquidity, and enhancing the financial performance of the enterprise.

The research also confirms that effective management of working capital is the foundation for strategic financial planning and achieving sustainable enterprise development. A balanced approach to assets and their funding sources creates a robust basis for long-term economic growth.

Keywords: *working capital, economic efficiency, working capital management, liquidity, asset turnover, financial stability.*

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	12
1.1. Оборотний капітал як вагомий ресурс економічної ефективності діяльності підприємства	12
1.2. Ідентифікація факторів впливу на економічну ефективність оборотного капіталу	19
1.3. Методологічні аспекти аналізу оборотного капіталу підприємства	25
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	41
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «СІЛЬПО ФУД»	43
2.1. Організаційно технічна характеристика ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»	43
2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Сільпо ФУД»	50
2.3. Оцінка ділової активності ТОВ «Сільпо ФУД»	57
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	62
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»	64
3.1 Прискорення оборотності оборотних активів як чинник сталого розвитку торгівельного підприємства	64
3.2 Розробка проекту підвищення економічної ефективності оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»	70
3.3 Рекомендації щодо підвищення економічної ефективності оборотного капіталу торгівельного підприємства	83
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	86
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективне використання оборотного капіталу є важливим чинником забезпечення стабільності, ліквідності та конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасної економіки. Високі темпи змін ринкового середовища, зростаюча конкуренція та обмеженість фінансових ресурсів змушують підприємства шукати нові підходи до управління своїми оборотними активами. Раціональне управління оборотним капіталом сприяє підвищенню швидкості обігу ресурсів, оптимізації витрат та забезпеченню фінансової стабільності, що є ключовими умовами для успішної діяльності в довгостроковій перспективі.

Особливо актуальним питанням підвищення економічної ефективності використання оборотного капіталу стає в умовах кризи, коли підприємства стикаються з проблемами ліквідності, зростанням кредиторської заборгованості та недостатністю обігових коштів. Оптимізація структури оборотних активів, скорочення дебіторської заборгованості, управління запасами та пришвидшення обігу грошових коштів дають можливість підприємству не лише уникнути фінансових труднощів, але й забезпечити зростання прибутковості.

У сучасних умовах ефективне управління оборотним капіталом стає основою стратегічного фінансового планування, оскільки воно дозволяє підприємству зберігати фінансову гнучкість, адаптуватися до змін ринкової ситуації та реалізовувати свої конкурентні переваги. Вивчення шляхів підвищення економічної ефективності оборотного капіталу є необхідною передумовою для стабільного розвитку підприємства, що визначає актуальність даної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема кваліфікаційної роботи відповідає науковій тематиці кафедри економіки та економічної безпеки, а саме науково-дослідної теми “Забезпечення національної економічної безпеки в умовах соціально-економічних загроз”. Внесок автора

полягає у виявленні шляхів підвищення економічної ефективності оборотного капіталу, що є найважливішою умовою успішного функціонування будь-якого підприємства.

Метою роботи є визначення шляхів підвищення економічної ефективності використання оборотного капіталу підприємства для забезпечення його фінансової стабільності, ліквідності та конкурентоспроможності.

Для досягнення цієї мети поставлені наступні **завдання**:

- розкрити зміст і сутність поняття «оборотний капітал» та його роль у забезпеченні економічної ефективності діяльності підприємства;
- обґрунтувати економічний зміст, мету та основні напрями оптимізації використання оборотного капіталу;
- дослідити сучасні методи оцінки ефективності використання оборотного капіталу підприємства;
- проаналізувати стан управління оборотним капіталом на прикладі ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», визначити основні показники ефективності його використання;
- оцінити динаміку, структуру та оборотність оборотного капіталу підприємства у 2021–2023 роках;
- виявити проблеми та недоліки в управлінні оборотними активами підприємства;
- запропонувати шляхи підвищення економічної ефективності використання оборотного капіталу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»;
- розробити конкретні заходи для оптимізації структури оборотного капіталу та підвищення його обіговості.

Об’єкт дослідження є процес управління оборотним капіталом ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» та його вплив на економічну ефективність діяльності підприємства.

Предмет дослідження є методи, інструменти та шляхи підвищення економічної ефективності використання оборотного капіталу ТОВ

“СІЛЬПО-ФУД”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню актуальних аспектів підвищення економічної ефективності оборотного капіталу присвячена значна кількість праць зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких: Бабій О.М, Койнак В.В, Близнюк О, Сіфурова А, Ванько І.П., Головата Ю, Гринківська О.В., Гринюк І.М., Зардова Я.В., Нікольчук Ю.М, Швець В.Г., Драч А.В., Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Разом з тим слід зауважити, що багато теоретичних питань за даною проблемою ще не вирішені, знаходяться на етапі постановки і вимагають подальшого розв'язання та комплексного дослідження.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи було використані методи аналізу і синтезу для розкриття сутності поняття «оборотний капітал» та визначення його ролі в діяльності підприємства. Економіко-статистичний аналіз дозволив оцінити динаміку, структуру та ефективність використання оборотного капіталу. Порівняльний аналіз застосовано для виявлення тенденцій та відхилень у використанні оборотних активів за досліджуваний період, а факторний аналіз – для визначення впливу окремих факторів на економічну ефективність їх використання. Для візуалізації динаміки ключових показників діяльності підприємства використано графічний метод. Метод моделювання допоміг розробити рекомендації та заходи щодо оптимізації управління оборотним капіталом.

Основна частина. У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретико-методологічні аспекти дослідження економічної ефективності оборотного капіталу підприємства. Визначено зміст і сутність поняття «оборотний капітал», його роль у забезпеченні ліквідності, платоспроможності та стабільності діяльності підприємства. Проаналізовано класифікацію оборотних активів за різними критеріями, що дозволило уточнити їх значення у виробничо-комерційному циклі. Розкрито методи оцінки економічної ефективності використання оборотного капіталу, зокрема за допомогою фінансових коефіцієнтів, горизонтального та вертикального аналізу. Визначено

ключові проблеми управління оборотними активами, серед яких – тривала тривалість обігу, низький рівень ліквідності та високі витрати, що знижують економічну ефективність їх використання.

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячено дослідженню економічної ефективності використання оборотного капіталу на прикладі ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”. Проведено аналіз динаміки та структури оборотних активів підприємства у 2021–2023 роках. Оцінено основні показники ефективності використання оборотного капіталу, зокрема оборотність активів, запасів, дебіторської заборгованості, а також рентабельність оборотних активів. Виявлено, що у 2022 році ефективність використання оборотного капіталу знизилася через вплив зовнішніх економічних і соціальних факторів, але у 2023 році підприємство досягло суттєвого покращення показників. Разом з тим аналіз виявив недоліки в управлінні запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами, що впливає на ліквідність і платоспроможність.

У третьому розділі роботи визначено шляхи підвищення економічної ефективності оборотного капіталу ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”. Розроблено комплекс заходів для оптимізації управління оборотними активами, включаючи скорочення тривалості обігу запасів. Обґрунтовано доцільність впровадження запропонованих заходів, які сприятимуть скороченню витрат, покращенню фінансових показників та забезпеченню стабільності підприємства. Реалізація розроблених рекомендацій дозволить підприємству посилити конкурентоспроможність, підвищити ліквідність і забезпечити сталий розвиток.

Практичне значення одержаних результатів дипломної роботи полягає в тому, що запропоновані висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані в процесі підвищення економічної ефективності використання оборотного капіталу підприємства.

Апробація результатів роботи. Основні результати дослідження кваліфікаційної роботи відображено у тезах, які підготовлені та направлені для участі в науково-практичній конференції.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, 3-х розділів, висновків і пропозицій. Робота викладена на 83 сторінках, містить 24 таблиць, 19 рисунків, 2 додатки на 3 сторінках. Список використаних джерел містить 30 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Оборотний капітал як вагомий ресурс економічної ефективності діяльності підприємства

Оборотні активи становлять ту частину ресурсів підприємства, яка безперервно бере участь у кругообігу, забезпечуючи функціонування всіх господарських процесів. Вони є однією з ключових складових ресурсного потенціалу підприємства, оскільки їх обсяг та ефективність використання безпосередньо впливають на його операційну діяльність. Визначення сутності оборотних активів регламентується як національними, так і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Зокрема, відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», «...оборотні активи включають грошові кошти та їх еквіваленти, які не мають обмежень у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи впродовж дванадцяти місяців з дати балансу» [16].

Згідно Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» оборотні активи трактують як «поточні». Поточними визнають активи, які суб'єкт господарювання: рисунок 1.1.

Категорія «оборотні активи» часто ототожнюється з такими термінами, як оборотні кошти, оборотний капітал, оборотні засоби та поточні активи, що зумовлено відсутністю єдиного підходу до їх трактування серед науковців. Це концептуальне розмежування також не закріплене у вітчизняних нормативних актах, що спричиняє термінологічну невизначеність. Аналіз наукових джерел свідчить про фундаментальне значення поняття «оборотні активи

підприємства», проте його визначення суттєво варіюється залежно від дослідника.

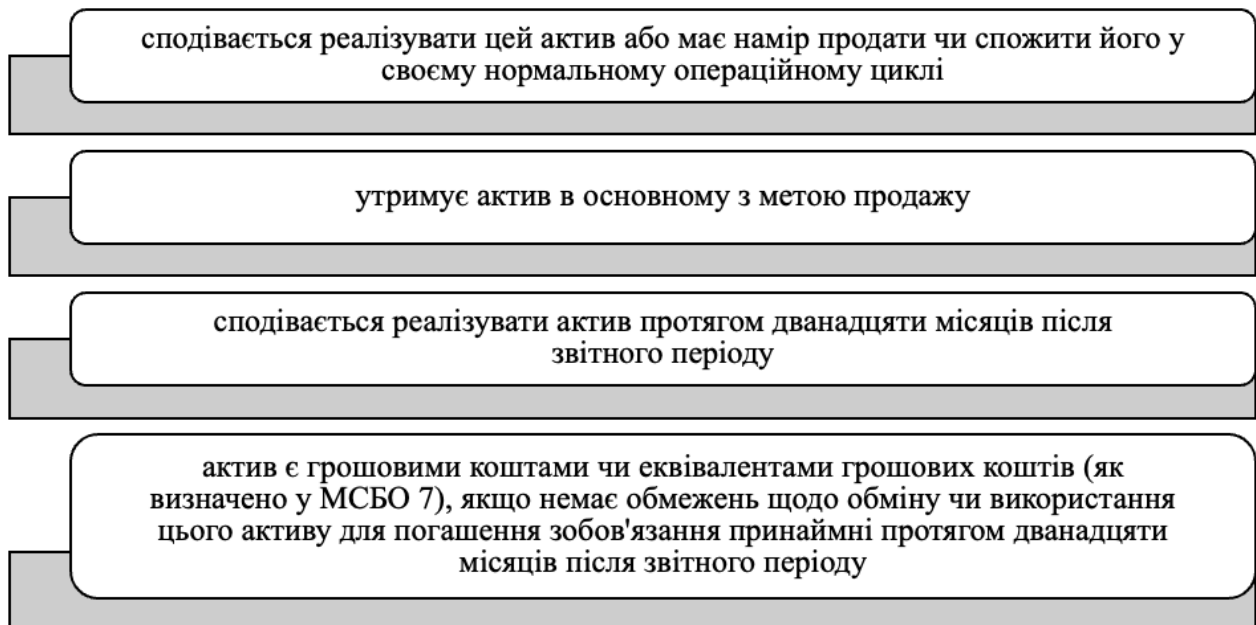

Рис 1.1 – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку

Джерело: [14]

Дослідженню актуальних аспектів підвищення економічної ефективності оборотного капіталу присвячена значна кількість праць зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких: Бабій О.М, Койнак В.В, Близнюк О, Сіфурова А, Ванько І.П., Головата Ю, Гринківська О.В., Зардова Я.В., Нікольчук Ю.М, Драч А.В., Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Разом з тим слід зауважити, що багато теоретичних питань за даною проблемою ще не вирішені, знаходяться на етапі постановки і вимагають подальшого розв'язання та комплексного дослідження.

Науковець В. Г. Швець трактує оборотні активи як грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи впродовж дванадцяти місяців від дати балансу [29].

Дослідник Гринюк І.М. стверджує, що оборотні активи - це сукупність матеріальних активів і грошових коштів, які перебувають у постійному

кругообігу з метою забезпечення безперервності виробничого процесу та ліквідності підприємства, змінюючи свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу [6].

За основу візьмемо визначення, яке пропонують вчені Лалакулич М., та Симочко М., оборотні активи - це сукупність коштів, авансованих в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції [13].

Оборотні активи підприємства – це сукупність ресурсів, які безперервно беруть участь у господарській діяльності та забезпечують її поточні операції. Їх особливість полягає в тому, що вони використовуються протягом одного виробничо-комерційного циклу, після чого повністю змінюють свою форму: з матеріальних або грошових ресурсів переходять у продукцію, а потім у фінансові надходження. Завдяки цьому оборотні активи є ключовим фактором підтримки ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Характеристики оборотних активів:

- ліквідність – здатність легко конвертуватися у грошові кошти;
- короткостроковість має обмежений період використання;
- значення для операційної діяльності – забезпечують функціонування підприємства в короткостроковій перспективі.

Значення оборотних активів для діяльності підприємства полягає у забезпеченні безперервності виробничих та комерційних процесів. Вони виступають основою для фінансування поточних операцій, таких як закупівля сировини, оплата праці та покриття операційних витрат. Високий рівень управління оборотними активами дозволяє підприємству своєчасно виконувати зобов'язання перед контрагентами, уникати простоїв у виробництві та оперативно реагувати на зміни ринкових умов.

Недостатній обсяг оборотних активів може призвести до фінансових труднощів, включаючи затримку платежів, зниження рівня ліквідності та втрату кредиторської довіри. Водночас надлишкові оборотні активи можуть свідчити

про неефективне використання ресурсів, що призводить до зниження прибутковості.

Таким чином, управління оборотними активами є критично важливим для забезпечення стабільності підприємства, його фінансової стійкості та конкурентоспроможності на ринку.

Види оборотних активів наведені на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Види оборотних активів

Джерело: складено автором за даними [24; 25]

До оборотних фондів підприємства належать:

- предмети праці, які очікують включення до виробничого процесу; це — запаси сировини, основних та допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, тари, а також малоцінні (вартістю менше 20 000 грн) та швидкозношувані предмети, які служать менше одного року, — інструменти та господарський інвентар;

- предмети праці, що вже вступили у процес виробництва; це незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва, а також витрати майбутніх періодів. Особливість їх полягає в тому, що вони цілком споживаються у виробничому циклі, а їх вартість повністю переноситься на вартість виробленої продукції.

- грошові кошти (в касі та на рахунках у банках). До цієї групи включається: готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних

операцій, а також грошові кошти у дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей. Включаються кошти в національній або іноземній валютах.

- кошти у розрахунках, які називаються дебіторською заборгованістю, є суму боргів, належних підприємству (організації, установі) від юридичних чи фізичних осіб у результаті господарських взаємовідносин із ним. Такими боржниками (дебіторами) є покупці за незакінченими розрахунками, постачальники за виданими їм авансами в рахунок одержуваних від них цінностей, підзвітні особи з виданих ним авансів та ін. [25].

Оборотні активи підприємства класифікуються за різними критеріями:

1. За формою існування:

- грошові активи: готівка в касі, кошти на рахунках у банках, короткострокові депозити, грошові еквіваленти (цінні папери, які легко конвертувати в гроші);

- матеріальні активи: сировина й матеріали, незавершене виробництво, готова продукція, товари для перепродажу;

- нематеріальні активи: передоплати постачальникам (авансові платежі), права на короткострокове використання ліцензій, патентів тощо.

2. За ступенем ліквідності:

- високоліквідні активи: готівка та кошти на рахунках, легкореалізовані фінансові інструменти;

- середньоліквідні активи: дебіторська заборгованість (короткострокова);

- низьколіквідні активи: запаси, авансові платежі.

3. За джерелами формування:

- власні: активи, сформовані за рахунок власного капіталу підприємства;

- позичені: активи, утворені за рахунок короткострокових кредитів, позик або заборгованості перед постачальниками.

4. За роллю в господарському циклі:

- виробничі оборотні активи: сировина, матеріали, комплектуючі, незавершене виробництво;

- фінансові оборотні активи: грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість, короткострокові фінансові вкладення.

5. За місцем у виробничо-господарському циклі:

- оборотні виробничі фонди: сировина, матеріали, паливо, незавершене виробництво;

- фонди обігу: готова продукція, товари для реалізації, грошові кошти.

6. За ступенем ризику втрати вартості:

- надійні активи: грошові кошти, короткострокові депозити;

- ризикові активи: дебіторська заборгованість (особливо сумнівна), запаси (через можливе псування або знецінення).

Оборотні активи підприємства мають матеріальну, так і грошову природу, вони підтримують операційну діяльність підприємства, а також приносять прибутки в короткостроковому періоді.

Метою управління оборотними активами є забезпечення постійної платоспроможності підприємства. З метою покращення управління оборотними активами доцільно здійснювати:

- підтримку мінімального залишку грошових коштів для безперебійного здійснення поточних розрахунків;

- створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів діяльності;

- формування резерву грошових коштів для компенсації непередбачених витрат і можливих втрат у процесі фінансово-господарської діяльності;

- своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів [1].

Складові фінансового механізму управління активами підприємства зображені на рисунку 1.3.

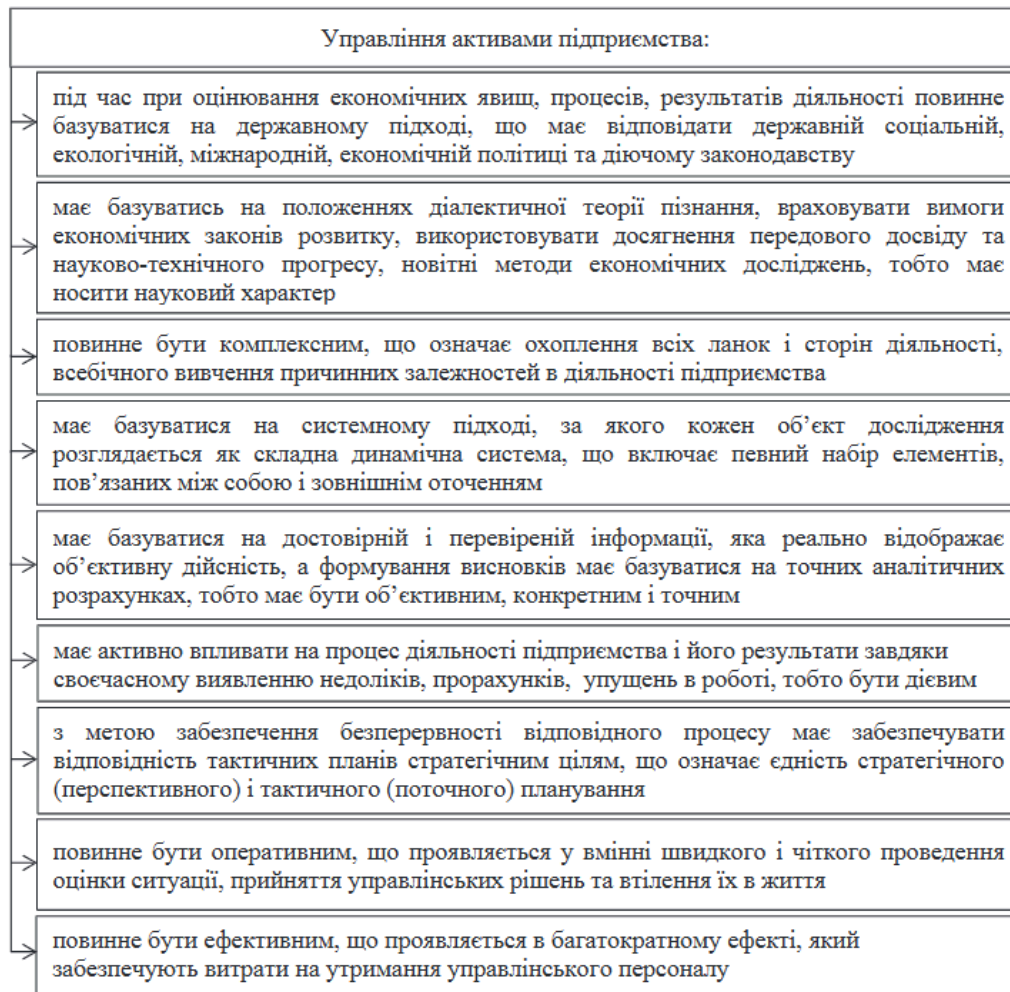

Рисунок 1.3 – Принципи управління активами підприємства

Джерело: [7]

Шляхи покращення використання оборотних активів полягають у забезпеченні безперебійності виробничого процесу, прискоренні обертання оборотних коштів, забезпеченні ліквідності та платоспроможності, підвищення рентабельності оборотних активів, мінімізації ризиків і втрат у процесі їх формування і використання.

Таким чином, підсумовуючи вище сказане, оцінку ефективного формування і використання оборотних активів підприємства можна відобразити у вигляді запропонованого алгоритму (рисунку 1.4).

Рисунок 1.4 – Процедура оцінки ефективності формування та використання оборотних активів підприємства

Джерело: [30]

1.2. Ідентифікація факторів впливу на економічну ефективність оборотного капіталу

Ефективність діяльності підприємства та стабільність його фінансового стану залежать від ідентифікації факторів впливу на економічну ефективність оборотного капіталу як вагомого ресурсу ефективності його функціонування.

Ефективне управління оборотними активами підприємства є важливим аспектом забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та оптимізації операційних процесів. Основні інструменти для досягнення цього:

1. Аналіз поточного стану оборотних активів:

- оцінка структури активів: визначте частку запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів тощо;

- аналіз коефіцієнтів: коефіцієнт оборотності оборотних активів, період обороту дебіторської заборгованості, період обороту запасів;

- визначення вузьких місць: проблемні зони (наприклад, тривалі строки погашення заборгованості або надлишкові запаси).

2. Оптимізація запасів:

- впровадження моделей управління запасами: метод EOQ (економічно обґрунтованого обсягу замовлення), метод ABC/XYZ-аналізу для класифікації запасів за важливістю;

- зменшення надлишкових запасів: скорочення мертвих залишків і матеріалів, які не використовуються;

- автоматизація складського обліку: використання ERP-систем для моніторингу та прогнозування потреб у запасах.

3. Управління дебіторською заборгованістю:

- встановлення кредитної політики: оцінка платоспроможності клієнтів перед наданням кредиту, лімітування обсягу кредиту та строків оплати;

- контроль своєчасної оплати: автоматизація виставлення рахунків і нагадувань про сплату, впровадження штрафних санкцій за прострочення;

- факторинг: продаж дебіторської заборгованості для отримання коштів раніше.

4. Оптимізація грошових коштів:

- прогнозування руху грошових коштів: планування грошових потоків для уникнення касових розривів, формування резерву на непередбачувані витрати;

- інвестування тимчасово вільних коштів: розміщення на депозитах або в короткострокових фінансових інструментах;

- контроль платежів: оптимізація строків розрахунків з постачальниками.

5. Моніторинг і корекція:

- періодичний аудит оборотних активів для перевірки ефективності прийнятих рішень;

- встановлення ключових показників ефективності (KPI);

- постійна адаптація стратегії до змін ринкових умов [23].

Збільшення обсягів продажів може призвести до збільшення оборотних активів, зокрема запасів, які потрібно мати на складі для задоволення попиту. Планування продажів та аналіз попиту дозволяють визначити оптимальні рівні запасів і уникнути їх надмірності або дефіциту.

Розширення ділової активності може призвести до збільшення кількості операцій з кредитування та збільшення дебіторської заборгованості. Важливо контролювати та оптимізувати умови кредитування для збільшення швидкості обороту заборгованості та зменшення ризику неплатежів.

Збільшення обсягів продажів може вимагати додаткових витрат на оборотні активи, що може вплинути на рівень ліквідності підприємства. Важливо забезпечити, щоб збільшення обсягів продажів не призводило до зайвого зростання оборотних активів без відповідного зростання обсягів продажів.

Зростання ділової активності може збільшити експозицію підприємства до ризиків, пов'язаних з ліквідністю, кредитним ризиком та ризиком неплатоспроможності. Важливо розробити стратегії управління ризиками, щоб забезпечити стійкість фінансового стану підприємства під час збільшення ділової активності.

Характер дебіторської заборгованості та її розмір значною мірою впливають на фінансове становище організації. Можливість скоротити суму дебіторської заборгованості, тобто правильне управління зобов'язаннями перед організацією з боку її дебіторів, дозволяє забезпечити фінансову стійкість бізнесу. Якщо сума дебіторської заборгованості зростає при зниженні виручки, це негативно позначиться на фінансовому становищі організації і може призвести до банкрутства, оскільки отримання недостатньої величини коштів від дебіторів не дозволить своєчасно погасити борги самої організації перед кредиторами. Тому особливу увагу слід приділяти рахункам, що надійшли з протермінуванням [27].

Грошові кошти є важливою категорією для платоспроможності бізнесу. Можна створити багато напрямків їх надходжень і видатків, залежно від напрямків діяльності підприємства. Хоча є випадки, коли гроші становлять лише частину загальної вартості активів, їхня роль в економічній стабільності та зростанні є важливою.

Грошовий потік є важливою частиною управління фінансами підприємства, його наявність і величина визначають ділові та інвестиційні переваги. Щоб подолати кризу, відродити економіку та розвиватися далі, необхідно збільшити рівень інвестицій. Доходи від інвестицій, пов'язані з інвестиціями в обладнання, своїх співробітників, в реалізацію соціальних проектів, змусять бізнес рости.

Внутрішні ризики формування грошових потоків наведені на рисунку 1.7.

До організаційно-управлінських ризиків належать: невігідне розташування підприємства; відсутність планів розвитку; недосконалі системи управління грошовими потоками, виробничого, фінансового чи інвестиційного планування.

Загальні технічні та технологічні проблеми включають неефективне використання ресурсів, невідповідність новітнім технологіям і повільне оновлення. Такі ризики знижують конкурентоспроможність продукції, збільшують робочі цикли продукції та витрати.

Рисунок 1.5. Групи внутрішніх ризиків, які впливають на формування грошових потоків підприємства

Джерело: [22]

Загальні ризики в процесі постачання включають: поганий вибір контрагента, що спричиняє проблеми у виробництві та збуті (затримки в постачанні чи отриманні коштів), купівля виробничих запасів за високими цінами.

До виробничих ризиків належать: неефективне використання матеріалів, праці та капіталу; що значно зменшує обсяг виробництва.

До професійних ризиків належать: недостатня кваліфікація керівного та виробничого персоналу; низька заробітна плата та стимулювання персоналу – вони знижують продуктивність праці, якість продукції та обсяг виробництва, що в свою чергу впливає на зменшення доходу.

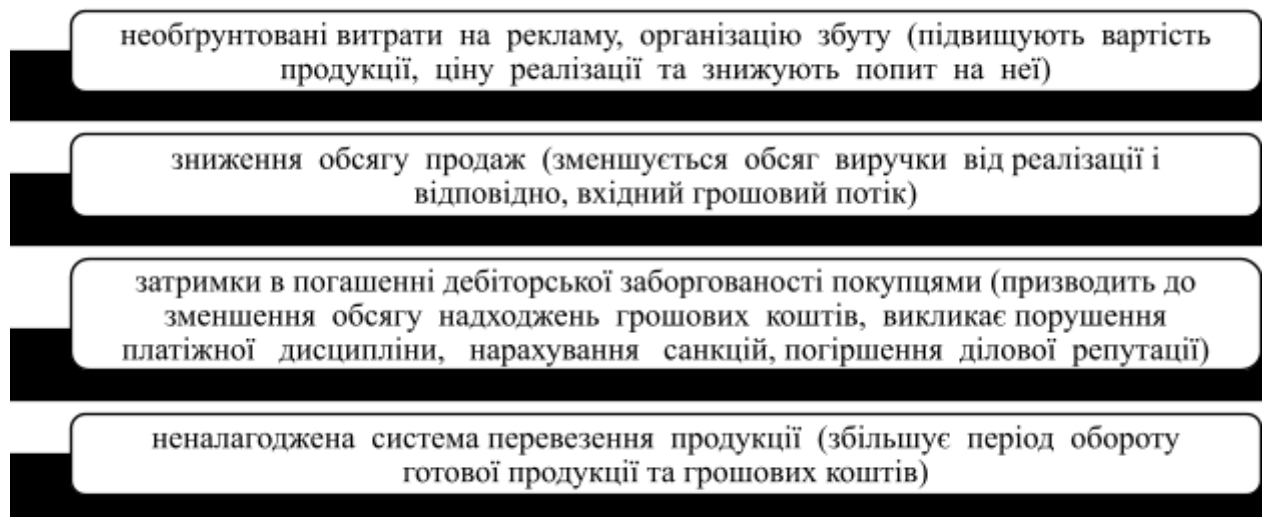

Рисунок 1.6. Ризики процесу реалізації

Джерело: [22]

Фінансові ризики формування грошових потоків підприємства – це ймовірність виникнення несприятливих подій, які можуть негативно вплинути на обсяги, структуру або стабільність грошових потоків компанії. Вони можуть бути викликані як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками.

Представимо основні види фінансових ризиків, які можуть впливати на грошові потоки підприємства:

1. Кредитний ризик: ймовірність невиконання контрагентами своїх зобов'язань, наприклад, несвоєчасна оплата дебіторської заборгованості. Вплив: зменшення вхідних грошових потоків, що може призвести до касового розриву.

2. Ризик ліквідності: нестача ліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань. Вплив: неможливість своєчасно оплачувати рахунки, що може викликати штрафні санкції чи втрату репутації.

3. Валютний ризик: коливання валютних курсів впливають на грошові потоки підприємств, які працюють з імпортом, експортом або мають кредити в іноземній валюті. Вплив: зміна вартості доходів або витрат через переоцінку валютних операцій.

4. Ризик зміни процентних ставок: зміни ставок за кредитами або депозитами можуть впливати на вартість залучених коштів і доходів від розміщених активів. Вплив: зростання витрат на обслуговування боргів або зменшення доходів від фінансових інструментів.

5. Операційний ризик: внутрішні помилки або збої в процесах, людський фактор, шахрайство, технологічні проблеми. Вплив: збільшення витрат або зменшення доходів через неефективне управління грошовими потоками.

6. Ризик інфляції: знецінення грошових коштів через зростання рівня інфляції. Вплив: зниження реальної вартості надходжень або збільшення витрат [22].

Таким чином, оборотні активи є одним із ключових індикаторів, що визначають фінансовий стан підприємства, оскільки забезпечують його здатність вести поточну господарську діяльність. Їх оптимальний обсяг та структура є запорукою ефективного функціонування, адже правильне управління цими ресурсами дозволяє підтримувати виробничий процес безперервним і зберігати фінансову дисципліну. Досягнення фінансових цілей підприємства значною мірою залежить від грамотної оптимізації оборотних активів, що включає формування їх складових у спосіб, який сприяє зростанню прибутковості та забезпеченню ліквідності.

1.3. Методологічні аспекти аналізу оборотного капіталу підприємства

Термін «метод» у перекладі з грецької тлумачать як спосіб пізнання явищ природи. Під методом науки у широкому сенсі розуміють спосіб дослідження предмета науки.

Метод економічного аналізу – це системне комплексне вивчення, вимірювання і узагальнення впливу факторів на результати діяльності підприємства шляхом обробки показників плану, обліку, звітності та інших джерел інформації спеціальними прийомами та методами з метою підвищення ефективності виробництва.

Особливості методу економічного аналізу:

- Використання системи показників, що характеризують діяльність об'єкта аналізу.
- Визначення та вимірювання взаємозв'язків і взаємозалежностей за допомогою спеціальних прийомів і методів.

Метод реалізується через методика. Методика - це сукупність правил, прийомів, способів і вимог для доцільного виконання роботи або проведення дослідження.

Методологічною рисою аналізу є здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, давати їм кількісну характеристику і забезпечувати вимір впливу чинників на результат діяльності.

Елементи методики економічного аналізу:

- Формування мети, завдання, вибір об'єкту аналізу.
- Розробка системи показників для дослідження об'єкта.
- Збір і обробка аналітичної інформації.
- Проведення факторного аналізу з метою визначення впливу чинників на результати діяльності об'єкту аналізу.
- Виявлення невикористаних і перспективних резервів підвищення ефективності виробництва.

- Формулювання висновку за результатами аналізу діяльності об'єкта дослідження.

Економічний аналіз діяльності здійснюється шляхом обробки аналітичної інформації спеціальними прийомами та методами, які умовно можна поділити на 3 групи:

1 група – Традиційні засоби аналітичної обробки інформації (статистичні методи): зведення та групування, порівняння (основний метод), деталізація, абсолютні та відносні середні величини, ряди динаміки, індекси, графіки, діаграми.

2 група – Класичні методи факторного аналізу :

- Метод елімінування (виключення);
- Балансовий метод ;
- Сальдовий метод.

3 група - Спеціальні методи фінансового аналізу:

- Вертикальний, горизонтальний, трендовий аналіз.
- Показники фінансової стійкості.
- Показники ліквідності та платоспроможності.
- Показники ділової активності.

Основним методом економічного аналізу є метод порівняння, суть якого полягає у зіставленні фактичних показників з базою порівняння. Існують такі види порівнянь фактичних показників звітного періоду: з показниками плану, з фактичними показниками минулого періоду, з нормативами, з досягненнями підприємств галузі та інші. Обов'язковою умовою використання методу порівняння є дотримання таких вимог:

Показники формуються:

- за однаковий період часу
- в однакових одиницях виміру
- за єдиною методологією.

2 група - Класичні методи факторного аналізу – це логічні прийоми, які дозволяють визначити кількісний вплив факторів на результативний показник.

1. Метод елімінування (виключення) здійснюється різними способами:

- Метод ланцюгових підстановок;

2. Метод «абсолютних» різниць;

- Метод «відносних» різниць;

- Індексний метод.

Метод ланцюгових підстановок – є універсальним методом, який можна використовувати завжди.

Але, алгоритм використання вважається досить складним. Суть цього методу полягає у послідовній заміні планових (базових) показників на фактичні та послідовному порівнянні отриманих по кожній заміні результатів.

Методика розрахунку:

- Всі планові (базові) фактори поступово (по ланцюгу) змінюється на фактичні.

- За результатами заміни розраховуються результативні показники.

- Розраховані результативні показники поступово (по ланцюгу) порівнюються між собою.

- Перевірка. Сума отриманих різниць повинна дорівнювати відхиленню за результативним показником.

Метод «абсолютних» різниць є більш простим у використанні. Але має обмеження, а саме: залежність між факторами та результативним показником повинна бути тільки пряма.

Методика розрахунку:

- Всі фактори умовно поділяються на кількісні та якісні. Спочатку визначається вплив кількісного фактору на результативний показник.

- Для визначення впливу кількісного фактору необхідно відхилення за кількісним фактором помножити на плановий (базовий) якісний фактор.

- Для визначення впливу якісного фактору на результативний показник необхідно відхилення за якісним фактором помножити на фактичний кількісний фактор.
- Перевірка. Сума отриманих добутоків повинна дорівнювати відхиленню за результативним показником.

Метод «відносних» різниць. Використовується не завжди так, як необхідні додаткові розрахунки (темп росту або відсоток виконання плану). Метод «відносних» різниць ґрунтується на послідовному обчисленні різниць у відсотках показників динаміки або виконання плану. Величина впливу кожного фактору визначається множенням різниць суміжних коефіцієнтів у відсотках на плановий (базовий) результативний показник.

Індексний метод елімінування має особливості використання, а саме: фактори, які впливають на результативний показник мають бути кількісні (q) та вартісні (p).

Для визначення впливу кількісного фактору q необхідно:

$$(q_1 * p_0) - (q_0 * p_0) \quad (1.1)$$

Для визначення впливу вартісного фактора p необхідно:

$$(p_1 q_1) - (q_1 p_0) \quad (1.2)$$

Перевірка. Сума отриманих різниць повинна дорівнювати відхиленню за результативним показником.

3. Сальдовий (балансовий) метод – цей метод відображає співвідношення і пропорції двох груп взаємопов'язаних показників, результати яких мають бути тотожними. Балансовий метод має таку формулу:

$$З_{п.р.} + В = Р + З_{к.р.}, \text{ де} \quad (1.3)$$

$З_{п.р.}$ - залишки нереалізованої продукції на початок року,

$В$ - Обсяг виробництва продукції,

$Р$ - Обсяг реалізації продукції,

$З_{к.р.}$ - Залишки нереалізованої продукції на кінець року.

Економіко-статистичний аналіз дозволив оцінити динаміку, структуру та

ефективність використання оборотного капіталу. Порівняльний аналіз застосовано для виявлення тенденцій та відхилень у використанні оборотних активів за досліджуваний період, а факторний аналіз – для визначення впливу окремих факторів на економічну ефективність їх використання.

Світова практика господарювання пов'язує поняття ділової активності з поняттям інвестиційної привабливості підприємства. В усіх економічно розвинених країнах, де знаходяться світові фінансові центри, рівень ділової активності визначається за допомогою спеціальних агрегованих статистичних показників - так званих індексів ділової активності. В їх основу покладені варіювання курсів акцій компаній, рівень яких і є кінцевим виразником основі акціонерного капіталу, швидкість руху якого і відбивається на курсах акцій таких компаній.

У широкому розумінні ділова активність означає весь спектр зусиль спрямованих на просування підприємства, фірми, компанії на ринках праці, товару, капіталу.

У вузькому розумінні, ділова активність відображає результати фінансово – господарської діяльності.

Ділова активність оцінюється на якісному та кількісному рівні.

Оцінка ділової активності на якісному рівні може бути отримана в результаті порівняння досягнень даного підприємства з однотипними за сферою діяльності за такими критеріями: репутація підприємства у ринковому середовищі, стійкість зв'язків з партнерами, клієнтами, постачальниками, наявність експортної продукції, наявність унікальної продукції, обсяг та географія ринків збуту.

Оцінка ділової активності на кількісному рівні здійснюється за 2 напрямками:

- Рівень виконання плану за основними показниками діяльності та динаміка розвитку підприємства.
- Рівень ефективності використання ресурсів.

Основними показниками, які характеризують рівень ділової активності є: капітал, дохід, прибуток, показники оборотності та тривалості оперативного та фінансового циклу.

Поглиблений аналіз ділової активності включає оцінку впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на результати фінансово – господарської діяльності.

Таблиця 1.1

Вплив зовнішнього і внутрішнього середовища на діяльність підприємства

Фактори зовнішнього середовища	Фактори внутрішнього середовища
<ul style="list-style-type: none"> - міжнародні (циклічність економічного розвитку, створення вільних економічних зон); - національні (стан фінансової системи, податкова політика, ставлення держави до підприємництва); - ринкові (конкурентоспроможність та якість продукції, рівень витрат виробництва). 	<ul style="list-style-type: none"> - конкурентна позиція підприємства (репутація, кваліфікація робітників); - принципи діяльності (форма власності, диверсифікація виробництва, інноваційна діяльність); - маркетингова стратегія та політика (товарну, цінову, збутову політику, стратегічні цілі); - фінансовий менеджмент (структура балансу, платоспроможність, ліквідність, фінансова стійкість, інвестиційна привабливість, рівень прибутковості); - ресурси та їх використання (тривалість виробничого циклу, рівень виробничих запасів, оборотність коштів).

Джерело: складено автором за даними [22]

Найбільші інформативні аналітичні висновки, щодо рівня ділової активності формулюються в результаті зіставлення темпів росту (зміни основних оціночних показників діяльності підприємства):

1. Темп росту капіталу, майна (форма 1, 1300, 1900)
2. Темп росту виручки, доходу, обсягу реалізації (Форма 2, 2000)
3. Темп росту прибутку, фінансовий результат, (Форма 2, 2090)

Оптимальним є співвідношення темпових показників у вигляді нерівності

$$Трп > Трв > Трк > 100\%$$

Характеристика рівнів ділової активності суб'єктів господарювання

Рівень ділової активності	Виробничо - господарська ситуація	Характеристика рівня ділової активності	Способи підвищення та стабілізації рівня ділової активності
Високий (достатній)	Нормальна	Стійкий фінансовий стан, активна інвестиційна та інноваційна політика, стійка тенденція зростання темпових показників, підвищення рівня показників ефективності використання ресурсів	Підвищення якості продукції, розробка нових її видів, постійний пошук резервів зниження витрат усіх видів сировини та матеріалів, періодичне оновлення виробничої бази на новій технологічній основі, формування запасів виробничих і фінансових ресурсів відповідно до оптимально необхідних потреб підприємства.
Середній (задовільний)	Проблемна	Нестійкий фінансовий стан, інертне (епізодичне) здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності, нестійка динаміка зростання оціночних показників, суттєве зниження рівнів показників ефективності використання ресурсів	Нейтралізація надмірно великих залишків запасів товарно-матеріальних цінностей, реалізація продукції, що не має попиту, дослідження ринкового середовища, аналіз власних позицій і конкурентів, скорочення тривалості виробничо-комерційного циклу за рахунок невиправданої тривалості основних його етапів, забезпечення ритмічної та злагодженої роботи підприємства.
Низький (Незадовільний)	Кризова	Кризовий фінансовий стан, відсутність інноваційної діяльності, звужений тип виробництва, стійка негативна тенденція спаду оціночних показників, неефективне використання ресурсів	Локалізація ризикової ситуації відповідно до джерел її виникнення, зміна стилю управління в умовах кризової ситуації, експрес-аналіз ділової активності, оперативне реагування на виникнення проблемної ситуації

Джерело: складено автором за даними [1]

1. Нерівність $Трк > 100\%$ вказує на те, що економічний потенціал підприємства зростає, тобто розширюється масштаб його діяльності

2. Нерівність $Трв > Трк$ вказує на те, що у порівнянні зі збільшенням економічного потенціалу дохід (виручка) підвищується вищими темпами, тобто ресурси підприємства використовуються ефективніше.

3. Нерівність $Трп > Трв$ вказує на те, що прибуток зростає випереджаючими темпами, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва і обігу, як результат дій спрямованих на оптимізацію технологічного процесу.

Це співвідношення характеризує «золоте» правило економіки підприємства.

Але можливі відхилення від цієї ідеальної залежності, тому порушення цього співвідношення не завжди необхідно розглядати як негативне.

Причинами порушення системи залежностей можуть бути:

- освоєння нових перспективних напрямків застосування капіталу;
- реконструкція та модернізація діючих виробництв;
- упровадження продуктивних нововведень тощо.

Така діяльність завжди пов'язана із значними вкладеннями фінансових ресурсів, які порушують наведене співвідношення показників, але не свідчать про зниження ділової активності підприємства.

Реалізація другого напрямку аналізу ділової активності полягає в оцінці ефективності використання ресурсів підприємства: матеріальних, трудових, фінансових.

Під матеріальними ресурсами розуміють – матеріально-технічну базу підприємства, тому основними показниками ефективності використання матеріально-технічної бази є показники: Ресурсовіддача, фондівіддача, фондоозброєння праці, фондоємкість, матеріаловіддача, матеріалоємкість.

Узагальнюючим показником ефективності використання ресурсів є показник ресурсовіддачі.

$$\text{Ресурсовіддача} = (\text{Обсяг реалізації(обсяг виробництва)})/(\text{Вартість активів})$$

Зростання цього показника в динаміці позитивно характеризує ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, через використання інтенсивних шляхів розвитку підприємства.

Матеріаловіддача - обсяг реалізації поділений на вартість матеріальних ресурсів.

Фондовіддача - обсяг реалізації поділений на вартість основних фондів.

Ефективність використання трудових ресурсів, характеризується показником продуктивності праці.

Продуктивність праці - обсяг реалізації поділений на кількість працівників.

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів розраховують показники їх оборотності, які характеризують час перетворення коштів, які вкладено в активи, на реальні гроші.

Від швидкості обороту фінансових ресурсів залежать:

- Мінімальна необхідна величина капіталу і пов'язана з цим виплата коштів (відсотки за користування кредитом, дивідендом);
- Потреба в додаткових джерелах фінансування;
- Сума виплат пов'язаних зі зберіганням товарно-матеріальних цінностей.

Тривалість знаходження коштів в обороті визначається сукупним впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Зовнішні фактори – сфера діяльності підприємства, галузева приналежність, масштаби виробництва, інфляція, система безготівкових розрахунків.

Внутрішні фактори – ефективні стратегії керування, цінова політика підприємства, структура майна і капіталу, методика оцінки запасів, тощо.

Показники оборотності використовуються для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства і мають велике значення при аналізі фінансового стану підприємства. Зростання швидкості обороту ресурсів безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства та підвищення його виробничо-технічного потенціалу.

На практиці використовуються показники оборотності за таким алгоритмом: має місце співвідношення між виручкою (доходом), або Собівартістю реалізованої продукції та ресурсним показником оборотність якого визначається:

Коефіцієнт оборотності

$$(K) = (B \text{ або } C) / P \quad (1.4)$$

B – Виручка, чистий дохід від реалізації продукції, форма 2, 2000

C – Собівартість реалізованої продукції, форма 2, 2050

P – Ресурсний показник (активи, оборотні активи, запаси, дебіторська заборгованість, власний капітал, капітал, кредиторська заборгованість)

Тривалість одного обороту - кількість днів у періоді (360,90,30) поділені на коефіцієнт оборотності ресурсу.

Показники оборотності:

1. Коефіцієнт оборотності активів (Коефіцієнт трансформації) = $(B, \phi 2, 2000) / (A, \phi 1, 1300)$ (1.5)

Коефіцієнт трансформації показує скільки разів за звітний період відбувається повний цикл виробництва і обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку

2. Тривалість обороту активів = $360 / \text{КобА}$ (1.6)

3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів = $(B, \phi 2, 2000) / (\text{ОбА}, \phi 1, 1195)$ (1.7)

4. Тривалість обороту оборотних активів = $360 / \text{КобобА}$ (1.8)

5. Коефіцієнт оборотності запасів = $(C, \phi 2, 2050) / (З, \phi 1, 1100)$ (1.9)

6. Тривалість обороту запасів = $360 / \text{КобЗ}$ (1.10)

7. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості = $(B, \phi 2, 2000) / (\text{ДбЗ}, \phi 1, 1125)$ (1.11)

8. Тривалість обороту дебіторської заборгованості = $360 / \text{КобДбЗ}$ (1.12)

9. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованість = $(C, \phi 2, 2050) / (\text{Кз}, \phi 1, 1615)$ (1.13)

$$10. \text{Тривалість обороту кредиторської заборгованість} = 360/\text{Коб} \quad (1.14)$$

Між показниками оборотності ресурсів існує така залежність – зростання К оборотності показника призводить до скорочення тривалості (швидкості) обороту ресурсу. Така динаміка показників свідчить про підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

При аналізі оборотності активів підприємства необхідно приділити увагу показникам тривалості виробничого, операційного та фінансового циклу (оборотність оборотного капіталу).

Виробничий цикл – починається з моменту надходження матеріалів на склад підприємства і закінчується в момент відвантаження покупцеві готової продукції.

Виробничий цикл дорівнює тривалість обороту запасів (Тз).

Операційний цикл – починається з моменту надходження матеріалів на склад і закінчується в момент отримання від покупця грошей за готову продукцію. Тривалість операційного циклу більше тривалості виробничого циклу на час обороту (швидкість) дебіторської заборгованості.

Операційний цикл - сума виробничого циклу (Вц) та тривалості обороту дебіторської заборгованості (Тдз).

Фінансовий цикл - починається з моменту оплати постачальникам за матеріали (погашення кредиторської заборгованості) і закінчується в момент отримання грошей від покупців продукції (погашення дебіторської заборгованості).

Фінансовий цикл - різниця операційного циклу (Оц) та тривалості обороту кредиторської заборгованості (Ткз).

Якщо значення тривалості фінансового циклу позитивне, то підприємство відчуває потребу у коштах.

Якщо значення цього показника негативне, то підприємство має у безкоштовному використанні чужі гроші.

Аналіз діяльності підприємства передбачає вивчення 3 напрямів діяльності підприємства: аналіз виробничої діяльності, аналіз фінансової діяльності, аналіз фінансових результатів господарської діяльності. Всі види діяльності взаємопов'язані та фінальний (фінансовий) результат залежить від двох перших.

При проведенні аналізу фінансового стану особлива увага приділяється саме фінансовій діяльності.

Фінансова діяльність – це організація надходження, поповнення, руху і використання засобів за їх цільовим призначенням, планування фінансових ресурсів та контроль за їх формуванням і використанням.

Фінансовий стан підприємства – це результат діяльності, який виражає фінансову конкурентоспроможність підприємства та його здатність виконувати зобов'язання перед державою та іншими підприємствами. Фінансовий стан характеризується розміром засобів (майна) підприємства, їх розміщенням та джерелами формування.

Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів підприємства, його наявні й потенційні фінансові можливості. Фінансовий стан визначається здатністю підприємства формувати і залучати кошти, повертати борги і покривати збитки.

Аналіз фінансового стану (фінансовий аналіз) – це метод оцінки та прогнозування фінансового стану підприємства за результатами фінансової діяльності на основі показників фінансової та бухгалтерської звітності.

Структура майна (капіталу) підприємства наведена на рисунку:

Предметом аналізу фінансового стану підприємства є його фінансові ресурси, їх формування та використання.

Об'єкти аналізу: майно, капітал, фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність, ділова активність, грошові потоки.

Суб'єктами аналізу є користувачі фінансової інформації, які безпосередньо або опосередковано зацікавлені в діяльності підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства – невід'ємна частина фінансового аналізу. Це зумовлює можливість використання при його проведенні методів і прийомів фінансового аналізу, основними серед яких є: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів (коефіцієнтний аналіз), факторний аналіз.

Основним джерелом інформації при проведенні фінансового аналізу є форми фінансової звітності:

Форма №1 Баланс.

Форма №2 Звіт про фінансові результати.

Форма №3 Звіт про рух грошових коштів.

Форма №4 Звіт про власний капітал.

Форма №5 Примітки до річної фінансової звітності.

Завдання аналізу фінансового стану підприємства:

- Оцінка активів підприємства в цілому і за видами, за динамікою та структурою.

- Оцінка фінансового стану і факторів його зміни, вивчення співвідношення між джерелами оборотних коштів, їх розміщенням і ефективністю використання.

- Оцінка складу, структури і динаміки джерел фінансування (капіталу) підприємства, змін у складі і структурі власного і позиченого капіталу, визначення причин і наслідків їх зміни.

- Оцінка динаміки і стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, аналіз ділової активності підприємства.

- Оцінка формування грошового потоку підприємства, його повноти та своєчасності покриття потреби у капіталі для фінансування діяльності підприємства, забезпечення ефективності використання.

Спеціальні методи фінансового аналізу:

- Горизонтальний аналіз фінансової звітності. Дає змогу оцінити динаміку окремих статей балансу в часі.

- Вертикальний аналіз фінансової звітності. Дає змогу оцінити структуру майна та капіталу підприємства.

- Трендовий аналіз фінансової звітності. Дає змогу визначити тенденцію розвитку підприємства.

Для проведення горизонтального та вертикального аналізу достатньо фінансової звітності за один рік. Для проведення трендового аналізу необхідна фінансова звітність за декілька періодів (мінімум 3).

- Аналіз фінансових коефіцієнтів. Дає змогу оцінити співвідношення різних фінансових показників фінансової звітності.

- Аналіз майна підприємства та джерел його формування

Аналіз майна підприємства починається зі становлення зміни валюти балансу протягом звітного періоду та зміни структури майна за звітний період. При цьому використовуються такі спеціальні методи фінансового аналізу як вертикальний та горизонтальний аналіз балансу.

Майно підприємства збільшується в процесі фінансово-господарської діяльності. Воно може бути об'єктом угод, може відчужуватися, може закладатися тощо.

Джерелами формування майна підприємства є: грошові та матеріальні внески засновників; доходи, одержані від реалізації продукції, а також від інших видів основної діяльності; доходи від цінних паперів; кредити банків та інших кредиторів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; надходження від роздержавлення і приватизації власності; придбання майна іншого підприємства, організації; безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян; інші джерела, не заборонені законодавчими актами України.

Ціль аналізу майна підприємства - дослідження абсолютних і відносних змін активу балансу за певний період, відстеження тенденцій їх змін та визначення джерел їх фінансування.

Після загального аналізу стану майна необхідно оцінити ліквідності балансу, яка проводиться шляхом групування активів і пасивів і співставлення їх розмірів: табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Оцінка ліквідності балансу

Активи	Умовні позначення	Характеристика	Пасиви	Умовні позначення	Характеристика
Високо ліквідні	A1	Грошові (р. 1160, 1165 кошти ф. 1)	Найбільш термінові	П1	Кредиторська заборгованість (р. 1610-1645, 1690 ф.1)
Швидко ліквідні	A2	Дебіторська заборгованість (р. 1120-1155 ф.1)	Коротко строкові	П2	Короткострокові кредити та позикові кошти (р. 1600, 1605 ф.1)
Повільно ліквідні	A3	Матеріальні активи (р. 1100, 1110, 1190, 1170 ф.1)	Довго строкові	П3	Довгострокові кредити та позикові кошти (р. 1500-1515 ф.1)
Низько ліквідні	A4	Необоротні (р. 1095, 1200 активи ф.1)	Постійні	П4	Джерела власних коштів (р. 1495, 1520, 1660, 1665ф.1)

Джерело: [20]

Якщо всі нормативні співвідношення зберігаються, баланс вважається абсолютно ліквідним. Це свідчить про те, що у підприємства достатньо відповідних активів для оплати відповідних зобов'язань у випадку їх реалізації.

Також розраховуються коефіцієнти ліквідності. Вони показують відношення відповідних активів до зобов'язань і нормативне значення цих відношень.

Якщо показники підприємства не відповідають нормативам, це значить що воно не може сповна розрахуватись по своїм зобов'язанням у випадку потреби негайно оплатити заборгованість.

Таблиця 1.4

Коефіцієнти ліквідності

Показник, %	Порядок (формула) розрахунку за показниками фінансової звітності	Норматив, %
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КАЛ)	$\text{р. 1165 ф.1} / \text{р. 1695 ф.1}$	>20
Коефіцієнт швидкої ліквідності (КШЛ)	$(\text{р.1195} - \text{1100} - \text{1170 ф.1}) / \text{р. 1695 ф.1}$	>100
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття) (КЗЛ)	$\text{р. 1195 ф. 1} / \text{р. 1695 ф.1}$	>200

Джерело: [3]

Треба співставляти період обороту дебіторської і кредиторської заборгованості. Якщо оборотність дебіторської заборгованості нижче, ніж кредиторської, то підприємство може мати проблеми з платоспроможністю, бо тоді час оплати кредиторам наступає швидше за час отримання коштів від дебіторів.

Економічну ефективність використання оборотних активів розраховують за показником рентабельності. Економічна ефективність визначається як відношення отриманого економічного ефекту до витрат або ресурсів, що були залучені для його досягнення [9; 18].

Також потрібно розраховувати та аналізувати рівень рентабельності оборотних активів, виконувати факторний аналіз зміни рентабельності за рахунок інтенсивного використання оборотних активів, оцінювати відносно та абсолютне вивільнення оборотних активів.

Коефіцієнт оборотності — це продуктивність оборотних коштів, продукт на одиницю оборотних коштів, а тому чисельно він складає фондівдачу. Крім

того, коефіцієнт оборотності показує суму оборотного капіталу, який може бути згенерований за розрахунковий період, тобто швидкість обороту. Отже, це прямий показник того, що чим більший розмір він має, тим ефективніше використовується оборотний капітал.

Основним завданням управління оборотними коштами на підприємстві є максимально скоротити період оборотності, тому що від терміну функціонування оборотних коштів залежить кількість коштів, необхідних підприємству для виробництва і збуту [23].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретико-методологічні аспекти дослідження економічної ефективності оборотного капіталу підприємства. Визначено зміст і сутність поняття «оборотний капітал», його роль у забезпеченні ліквідності, платоспроможності та стабільності діяльності підприємства. Проаналізовано класифікацію оборотних активів за різними критеріями, що дозволило уточнити їх значення у виробничо-комерційному циклі. Розкрито методи оцінки економічної ефективності використання оборотного капіталу, зокрема за допомогою фінансових коефіцієнтів, горизонтального та вертикального аналізу. Визначено ключові проблеми управління оборотними активами, серед яких – тривала тривалість обігу, низький рівень ліквідності та високі витрати, що знижують економічну ефективність їх використання.

Різноманіття визначень оборотних активів відображає їх багатогранну роль у діяльності підприємства. Вони включають грошові кошти, запаси, дебіторську заборгованість та інші ресурси, які підтримують виробничий процес та оперативну діяльність. Важливими характеристиками є ліквідність, короткостроковість та участь у виробничо-комерційному циклі.

Ефективне управління оборотними активами спрямоване на скорочення періоду їх обороту, оптимізацію запасів, контроль дебіторської заборгованості та раціональне використання грошових коштів. Це сприяє зменшенню витрат, пов'язаних зі зберіганням ресурсів, підвищенню рентабельності та покращенню фінансових показників.

При дослідженні теми дипломної роботи були задіяні відповідні прийоми та методи економічного аналізу. Метод економічного аналізу – це системне комплексне вивчення, вимірювання і узагальнення впливу факторів на результати діяльності підприємства шляхом обробки показників плану, обліку, звітності та інших джерел інформації спеціальними прийомами та методами з метою підвищення ефективності виробництва.

Особливості методу економічного аналізу:

- Використання системи показників, що характеризують діяльність об'єкта аналізу.
- Визначення та вимірювання взаємозв'язків і взаємозалежностей за допомогою спеціальних прийомів і методів.

Метод реалізується через методіку. Методика - це сукупність правил, прийомів, способів і вимог для доцільного виконання роботи або проведення дослідження.

Методологічною рисою аналізу є здатність встановлювати причино-наслідкові зв'язки, давати їм кількісну характеристику і забезпечувати вимір впливу чинників на результат діяльності. Економічний аналіз діяльності здійснюється шляхом обробки аналітичної інформації спеціальними прийомами та методами, які умовно можна поділити на 3 групи:

- 1 група – Традиційні засоби аналітичної обробки інформації;
- 2 група – Класичні методи факторного аналізу;
- 3 група - Спеціальні методи фінансового аналізу.

Основним методом економічного аналізу є метод порівняння, суть якого полягає у зіставленні фактичних показників з базою порівняння.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «СІЛЬПО ФУД»

2.1. Організаційно технічна характеристика ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Товариство з обмеженою відповідальністю “СІЛЬПО-ФУД” (далі - ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”, Товариство) є частиною бізнес-групи Fozzi Group, що об’єднує сім напрямків бізнесу. Сільпо є гігантом українського ритейлу - мережі магазинів Сільпо та Le Silpo. По всій території України працює понад 300 магазинів.

ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” було зареєстроване 05.08.2016, ідентифікаційний код 40720198.

Адреса Товариства – 02152, м. Київ, просп. Павла Тичини 1-В. .

Організаційно правова форма – товариство з обмеженою відповідальністю;
Засновником Товариства є публічне акціонерне товариство «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд «Рітейл Капітал», код ЄДРПОУ 35454345, адреса м.Київ, вул.Бутлерова, 1 к.310.

Кінцевим бенефіціарним власником являється Костельман Володимир Михайлович.

Директором Товариства є Лиськов Юрій Анатолійович.

Товариство є засновником у чотирьох компаніях:

- Благодійний фонд «Канніон», основна діяльність пов’язана із наданням соціально допомоги.
- ТОВ «ЕНКІ ФУД»; основна діяльність – сільське господарство
- ТОВ «Княжицький гай»; основна діяльність- управління активами.
- ТОВ «Меджік Вілледж» основна діяльність- управління активами.

Основні види діяльності Товариства:

- 47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;

- 62.01 Комп'ютерне програмування;
- 69.20 Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування;
- 69.10 Діяльність у сфері права;
- а також інші види діяльності.

До початку повномасштабного вторгнення, за даними за 2021 рік, на підприємстві працювало 42 175 осіб, станом на 2023 рік – 29 888 осіб.

Щодо інших факторів впливу на роботу Товариства початку неспровокованої збройної агресії російської федерації проти нашої країни, то понад 30 супермаркетів призупинили і надалі відновили свою роботу в перші місяці війни в Києві, Чернігові, Харкові та Сумах. 31 супермаркет зазнав руйнувань, часткових чи повних, 17 із них були відновлені. 18 супермаркетів припинили роботу на окупованих територіях. Доступу до них немає, деякі фізично знищені.

Після початку масованих ракетних обстрілів критичної інфраструктури та відключеннями електропостачання, супермаркети було оснащено дизельними генераторами та старлінками для забезпечення стабільної безперебійної роботи.

Товариство має власні торговельні марки – Премія та Повна Чаша, а також Крафтяр, Feels Good та Зелена Країна.

Також ТОВ «Сільпо фуд» налагоджена система власного імпорту, без посередників, що дає змогу встановлювати ціни нижчі, чим при закупці товарів за класичною схемою. За даною системою завозиться продукція із 58 країн від 700 постачальників. У 2023 році найбільшими темпами зростав обсяг постачання за програмою власного імпорту таких категорій товарів, як вино, пиво, зоотовари, молоко, заморожена продукція, фрукти та овочі.

В супермаркетах реалізуються також товари власного виробництва, що їх виготовляють пекарня «Крафтяр», рибна копильня, кулінарія, власна кондитерська та інші.

ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» приділяє істотну увагу проблемам довкілля. Для відповіді на сучасні виклики щодо збереження навколишнього середовища Товариством запроваджено проект із роздільного збирання вторинної сировини. З минулого року Товариство взяло курс на декарбонізацію, що полягає у поступовій відмові від холодильного обладнання, що використовує холодоагенти HFC. Вже 7 «Сільпо» мають холодильники з CO₂-охолоджувачем. Ще одна екодружня ініціатива Товариства стосується паперових чеків, які майже не піддаються переробці через наявність у складі термопаперу бісфенолу-А. Тому у 2023 році у мобільному застосунку Сільпо з'явилася функція «не друкувати паперовий чек», яким активно користуються відвідувачі. Крім того, у звіті ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2023 рік також зазначається, що значна кількість відвідувачів придбавала товар без пластикових пакетів, а також купували торбинки та екосіточки для фруктів та овочів.

Діяльність мережі Сільпо розпочалася у 1997 році з крамниці у м. Вишневому в передмісті Києва, сьогодні це одна із найбільших мереж продовольчих супермаркетів.

ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» як підприємство утворене з дотриманням норм Цивільного Кодексу України, Закону України «Про підприємництво» та інших нормативно-правових актів, що ними регулюється відповідна сфера.

Нормами ЦК України унормовано, що юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів відповідно до статті 87 ЦК України. Юридична особа приватного права може створюватися та діяти на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом.

В свою чергу, статтею 87 ЦК України визначено, що для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження.

Установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом.

Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою

Форма і зміст установчих документів визначається в залежності від виду підприємства.

Перелік установчих документів викладено у статті 8 Закону «Про підприємництво», а саме:

- рішення одного чи кількох власників або уповноваженого ним органу про створення підприємства. Якщо власників два і більше, то рішення про створення підприємством оформляється установчим договором.
- Статут підприємства. Статут є основним документом для будь-якого товариства - ТОВ, АТ, ПрАТ тощо.

Статут містить інформацію про наступне:

- Офіційне найменування компанії та тип організаційно-правової форми (наприклад, ЗАТ чи ТОВ).
- Перелік засновників із зазначенням їх часткою володіння.
- Органи управління компанією – деталізація їх повноважень та процедур ухвалення рішень, включаючи специфіку голосування засновників з ключових питань.
- Статутний капітал – розмір та внесок кожного з учасників.
- Методи та умови внесення інвестицій засновниками в капітал компанії.
- Регулює зміни у частках статутного капіталу, включаючи передачу часток між учасниками.
- Опис майна підприємства та правила його використання.
- Відомості щодо вступу та виходу засновників зі складу товариства, положення про резервний фонд, визначено механізм розподілу прибутків та покриття збитків, порядок внесення змін до установчих документів, порядок, реорганізації, ліквідації, доповнення установчих документів та інші ключові моменти діяльності суб'єкта господарювання

Тобто Статут компанії є її основним документом, де відображені всі ключові моменти, що виникають у процесі її діяльності.

Під організаційною структурою розуміють форму системи управління, яка визначає склад\взаємодію та підпорядкованість такої системи.

Товариство очолює директор, у віданні якого знаходяться питання стратегічного характеру, а також питання управління логістикою і власним виробництвом.

Директор з операційної діяльності безпосередньо підпорядковується директору і керує діяльністю компанії на оперативному рівні (тоді як директор вирішує стратегічні питання).

В повноваження директора з операційної діяльності входить:

- оперативне управління компанією;
- контроль за діяльністю персоналу;
- організація роботи в рамках узгоджених стратегічних, тактичних і оперативних планів.

Директор з операційної діяльності має заступника, до повноважень якого входить управління та контроль за діяльністю кожного з регіонів, в яких знаходяться філії компанії.

Наступний рівень організаційно структури – це директори регіонів, на яких покладено обов'язок здійснення контролю за виробничим процесом та організація роботи.

Існуючій у ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” організаційній структурі притаманні як переваги, так і недоліки. До переваг можуть бути віднесені встановлення чітких і зрозумілих зв'язків між структурними підрозділами, скоординованість при прийнятті рішень, чітка схема надходження розпоряджень, відповідальність за кінцевий результат покладена на керівника.

Проте схема містить також і недоліки – керівник повинен мати високі рівні компетенції у різних сферах діяльності, що може обмежувати ефективність його управління. Також до керівника спрямовано великий потік

інформації, документів, часті контакти з підлеглими, внаслідок відсутності заступників у інших сферах діяльності, крім операційної та колегами, також відсутність спеціалістів з окремих функцій управління.

Що стосується технічної інфраструктури Товариства, то вона включає в себе понад 300 магазинів, 6 сучасних логістичних центрів, станцію технічного обслуговування, автопарк з наявним 321 вантажним автомобілем, 161 із яких напівпричепи, інші активи.

Динаміка основних показників Товариства протягом досліджуваного періоду (2021 – 2023 роки), а також розрахунок похідних результативних показників використання ресурсів наводиться в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 демонструє динаміку основних показників діяльності підприємства. Найсуттєвіші зміни простежуються у товарообігу, який у 2022 році скоротився на 3,84%, але у 2023 році зріс на 21,06%, забезпечивши загальний приріст у 16,41%. Собівартість у 2022 році знизилася на 2,62%, а в 2023 році зросла на 18,9%, що призвело до загального приросту на 15,78%. Це свідчить про потребу в оптимізації витрат.

Валовий прибуток зазнав значних коливань: падіння на 31,85% у 2022 році було компенсоване зростанням на 67,07% у 2023 році, забезпечивши загальний приріст на 13,86%. Рентабельність основної діяльності після зниження на 30,02% у 2022 році зросла у 2023 році на 40,53%, але залишилася на 1,66% нижчою за рівень 2021 року.

Аналіз темпів приросту свідчить про відновлення діяльності у 2023 році після спаду у 2022-му. Однак для стабільного зростання необхідні подальші заходи з оптимізації витрат і підвищення ефективності управління оборотним капіталом.

У 2022 році, на тлі зниження товарообігу, оборотні активи використовувалися менш ефективно, що позначилося на зменшенні їх обіговості. У 2023 році ситуація суттєво покращилася: збільшення товарообігу

на 21,06% сприяло прискоренню обіговості оборотних активів, хоча зростання собівартості у 18,9% частково нівелювало цей ефект.

Таблиця 2.1

Показники діяльності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” у 2021 -2023 роках

Показник	Роки			Темпи приросту, %		
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Товарообіг, млн.грн	72784,231	69 990,60	84727,99	-3,84	21,06	16,41
Собівартість, млн. грн	52182,935	50815,36	60419,46	-2,62	18,90	15,78
Валовий прибуток (збиток), млн.грн	19463,541	13264,523	22160,453	-31,85	67,07	13,86
Вартість основних засобів, млн.грн	13617,376	16748,8325	16185,7815	23,00	-3,36	18,86
Фондовіддача, грн	5,34	4,18	5,23	-21,82	25,27	-2,06
Вартість оборотних активів, млн.грн	15008,092	11454,68	12971,767	-23,67	13,24	-13,57
Оборотність оборотних активів	4,88	5,29	6,96	8,37	31,52	42,53
Торгові площі, м ²	484 200	430 000	446 000	-11,19	3,72	-7,89
Кількість працюючих, осіб	42175	36496	29526	-13,47	-19,10	-29,99
Продуктивність праці млн.грн/особу	1,73	1,92	2,87	11,13	49,63	66,28
Рентабельність основної діяльності,%	37,3	26,1	36,68	X	X	X
Рентабельність оборотних активів, %	129,7	115,8	170,8	X	X	X

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Сільпо ФУД»

Під час оцінки фінансового стану підприємства розглядається загальний підхід до аналізу фінансових показників, що характеризують діяльність підприємства. Основна увага приділяється вивченню ключових аспектів, які впливають на стабільність і ефективність його функціонування. Аналіз фінансового стану дозволяє отримати уявлення про поточний стан підприємства та його здатність адаптуватися до змін зовнішнього і внутрішнього середовища. Це дослідження є важливим етапом для визначення перспектив розвитку підприємства та формування управлінських рішень. У рамках розділу розглядаються основні підходи та методи, які можуть бути застосовані для комплексного аналізу.

Оцінка фінансового стану починається з аналізу динаміки і структури активів підприємства. Структура та динаміка активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2021-2023 роках Додаток А, таблиця 2.2

За 2022 рік вартість активів підприємства знизився на 12,91%, що зумовлене зменшенням вартості необоротних активів на 6,08% і оборотних активів на 23,68%. В структурі активів переважають необоротні активи. За 2023 рік баланс підприємства знизився на 0,92%, що зумовлене зменшенням вартості необоротних активів на 8,23% і довгострокових зобов'язань на 12,2%. Причому вартість оборотних активів збільшилась на 13,24%. В структурі активів переважають необоротні активи.

Загалом структура та динаміка активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» наведена на рисунку 2.1.

З метою деталізації структури оборотних активів у табл. 2.3 Додатку Б проаналізовані динаміка та структура оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».

За 2022 рік оборотні активи підприємства знизились на 3553409 тис. грн., або на 23,68%. Зниження відбулось майже по всіх складових оборотних активів.

Дебіторська заборгованість за товари знизилась на 52,49% за рахунок погашення заборгованості постачальників товарів.

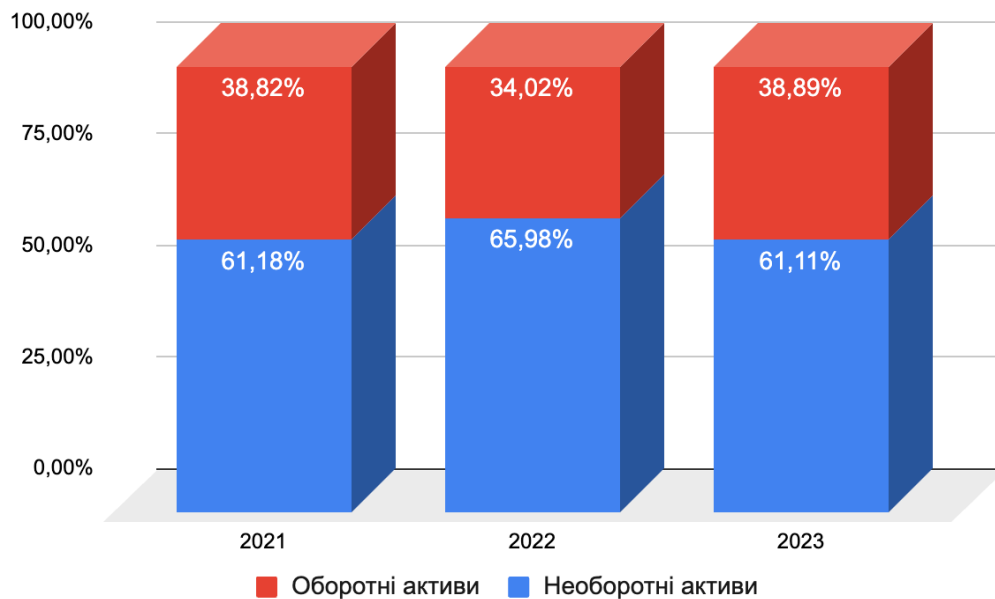

Рисунок 2.1 - Структура активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” у 2021-2023 роках

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Заборгованість по бюджетним платежам знизилась на 11,05% через зарахування заздалегідь оплачених податків. Інша поточна дебіторська заборгованість знизилась на 72,66%. Підприємство перестало інвестувати кошти у поточні інвестиційні інструменти. Гроші та їх еквіваленти знизились на 18,68% через розрахунки підприємства з кредиторами. Готівка знизилась на 9,12% через збільшення безготівкових розрахунків і акумуляцію коштів на рахунках в банку. Однак, рахунки в банках також знизились – на 28,99% через перерахування коштів кредиторам. Інші оборотні активи збільшилися на 1,27%.

За 2023 рік оборотні активи підприємства збільшилися на 1517084 тис. грн., або на 13,24%. Збільшення оборотних активів відбулось через збільшення дебіторської заборгованості за товари і послуги на 91,94%. Тобто підприємство оплатило постачальникам за товари і послуги, однак, не отримало їх на кінець 2023 року. Також збільшилась інша дебіторська заборгованість, поточні

фінансові інвестиції. Позитивним є збільшення грошових коштів на 33,03%, готівки на 22,53%, рахунків в банку в 5 разів. При цьому варто відмітити зниження запасів на 19,32% через продаж товарів, виробничих запасів на 22,59% через їх витрату у виробничих процесах підприємства.

В структурі оборотних активів переважають запаси і дебіторська заборгованість.

Структура та динаміка оборотних активів суттєво впливає на фінансовий стан підприємства. Основними показниками оцінки фінансового стану Підприємства є ліквідність та платоспроможність, які залежать від ступеня ліквідності балансу, яка визначається за показниками нерівності:

$$A1 > П1, A2 > П2, A3 > П3, A4 \leq П4.$$

Рисунок 2.2. - Структура оборотних активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” у 2021 році

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Рисунок 2.3 - Структура оборотних активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” у 2022 році
 Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Рисунок 2.4 - Структура оборотних активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” у 2023 році
 Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Проаналізуємо ліквідність балансу підприємства в табл. 2.3-2.4.

Ліквідність балансу підприємства у 2021 році

2021				
Актив	тис. грн.	Пасив	тис. грн.	Надлишок+, нестача -
A1	2232598	П1	33335	2199263
A2	5672253	П2	28009934	-22337681
A3	7103241	П3	13611910	-6508669
A4	23652373	П4	-2994714	26647087
Баланс	38 660 465	Баланс	38 660 465	-

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Ліквідність балансу підприємства у 2022 році

2022				
Актив	тис. грн.	Пасив	тис. грн.	Надлишок+, нестача -
A1	1418965	П1	628007	790958
A2	2868436	П2	27768111	-24899675
A3	7167282	П3	15998056	-8830774
A4	22214755	П4	-10724736	32939491
Баланс	33 669 438	Баланс	33 669 438	-

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Нерівності, які характеризують ліквідність балансу мають такий вигляд:

- 2021 рік: $A1 > P1$, $A2 < P2$, $A3 < P3$, $A4 > P4$.
- 2022 рік: $A1 > P1$, $A2 < P2$, $A3 < P3$, $A4 > P4$.
- 2023 рік: $A1 > P1$, $A2 < P2$, $A3 < P3$, $A4 > P4$.

Ліквідність балансу підприємства у 2022 році

2023				
Актив	тис. грн.	Пасив	тис. грн.	Надлишок+, нестача -
A1	2480001	П1	658733	1821268
A2	6655971	П2	29088702	-22432731
A3	3835795	П3	14045697	-10209902
A4	20386742	П4	-10434623	30821365
Баланс	33 358 509	Баланс	33 358 509	-

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Проведений аналіз ліквідності балансу виявив щорічну його абсолютну неліквідність. В першу чергу варто зазначити від'ємні показники власного капіталу (A4). Це створює проблему відсутності у підприємства власних оборотних коштів. До того ж короткострокові зобов'язання не забезпечені активами, що швидко реалізуються (A2-П2<0), тобто у підприємства є проблеми з платоспроможністю. Ситуація проблемна ще й тим, що оборотні активи не забезпечують довгострокові зобов'язання.

За результатами аналізу балансу розраховані коефіцієнти ліквідності ТОВ «Сільпо Фуд», що наведені в таблиці 2.7.

Коефіцієнт поточної ліквідності - це індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. Показник демонструє, скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожен гривню поточних зобов'язань. Критеріальне значення показника в межах 100-200%, однак більш бажаним є значення 200-300%. Показник нижче нормативного свідчить про проблемний стан платоспроможності, адже оборотних активів недостатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями.

Динаміка коефіцієнтів ліквідності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Показник, %	Норматив, %	2021	2022	2023	Абсолютні зміни (+/-)		
					2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>20	4	4	5	-	1	1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>100	33	18	39	-5	21	1
Коефіцієнт поточної ліквідності	>200	57	40	44	-17	4	-13

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Коефіцієнт швидкої ліквідності демонструє здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. До високоліквідних активів можна віднести грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість і т.д. Норматив показника знаходиться в межах 50-100% і вище. Таке значення вказує на те, що в компанії досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно. Нормативне значення коефіцієнта вважається від 10% до 20%. Більш низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Значення вище нормативного також може вказувати на проблеми в компанії і свідчити про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Отже, показники ліквідності є нижче нормативних, що вимагає вжиття заходів для їх підвищення.

Для цього необхідно працювати в напрямку підвищення вартості оборотних активів, зростання частки високоліквідних активів і зниження суми поточних зобов'язань. Також компанія може залучити позикові кошти, реалізувати частину зайвих активів для збільшення суми найбільш ліквідних активів.

2.3. Оцінка ділової активності ТОВ «Сільпо ФУД»

Під час аналізу ділової активності підприємства розглядаються основні аспекти оцінки ефективності використання ресурсів та результативності операційної діяльності. Метою аналізу є визначення рівня ділової активності підприємства та його здатності генерувати економічні результати у процесі господарської діяльності. Аналіз ділової активності дає змогу оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи, управлінські та фінансові ресурси. Отримані результати дозволяють виявити резерви для підвищення ефективності діяльності та сформулювати рекомендації щодо подальшого розвитку.

Ділова активність підприємства проявляється у динамічному розвитку підприємства, досягненні ним поставленої мети. Основним свідченням цього є: широта ринків збуту, стабільна репутація підприємства, рівень ефективності використання фінансових ресурсів, високий імідж на ринку послуг тощо.

Під час поточного аналізу в якості критеріїв ділової активності торговельного підприємства найчастіше використовують такі показники, як обсяг товарообігу, валовий прибуток, вартість активів. При цьому, обов'язково враховують, так зване, «золоте правило» економіки підприємства, згідно з яким прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж товарообіг та вартість активів. Це означає, що витрати виробництва повинні знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше.

Динаміка темпових показників ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Показник, млн.грн.	2021	2022	2023	Темп росту, %		
				2022/2021	2023/2022	2021/2023
Вартість активів	38 660 465,00	33 669 438,00	33 358 509,00	87,1	99,08	86,29
Товарообіг	72 784,23	69 990,60	84 727,99	96,16	121,06	116,41
Валовий прибуток	19 463,54	13 264,52	22 160,45	68,15	167,07	113,86

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

З таблиці 2.8 видно, що у 2022 році підприємство порушувало золоте правило економіки, оскільки прибуток зменшувався швидше, ніж товарообіг і вартість активів. Це свідчить про недостатню ефективність використання ресурсів та високі витрати. У 2023 році ситуація змінилася: прибуток зростає швидше, ніж товарообіг і вартість активів, що свідчить про покращення ефективності діяльності підприємства та зниження витрат. Таким чином, у 2023 році підприємство повернулося до виконання золотого правила економіки, демонструючи позитивну динаміку ділової активності.

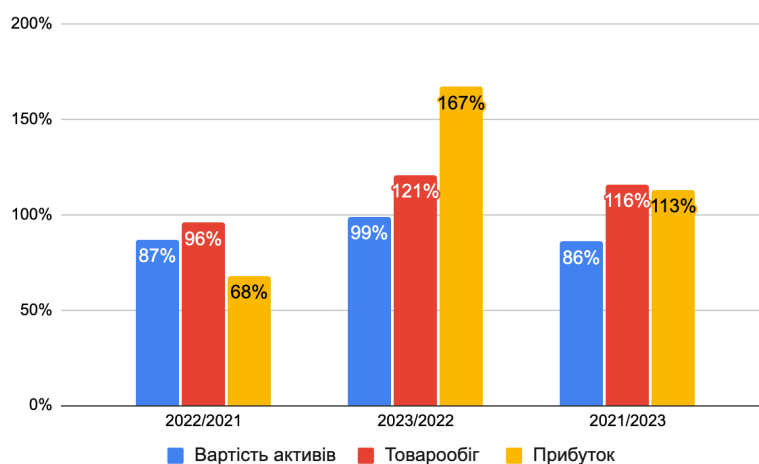

Рисунок 2.5 - Динаміка темпових показників ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Динаміка показників ділової активності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Показник	2021	2022	2023	Відхилення (+/-)		
				2022/2021	2023/2022	2023/2021
Коефіцієнт оборотності активів	2	2	3	-	1	-
Тривалість оборотності активів, дні	180	180	120	-	-60	-60
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5	5	7	-	2	2
Тривалість оборотності оборотних активів, дні	72	72	51	-	-21	-21
Коефіцієнт оборотності запасів	6	6	8	-	2	2
Тривалість оборотності запасів, дні	60	60	45	-	-15	-15
Коефіцієнт оборотності готової продукції	13	12	17	-1	5	4
Тривалість оборотності готової продукції, дні	28	30	22	2	-9	-7
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	13	17	18	4	1	5
Тривалість оборотності дебіторської заборгованості, дні	27	21	20	-6	-1	-7
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	3	3	-1	-	-
Тривалість оборотності кредиторської заборгованості, дні	104	121	105	18	-17	1
Тривалість виробничого циклу, дні	60	64	46	4	-18	-14
Тривалість операційного циклу, дні	87	85	66	-2	-20	-21
Тривалість фінансового циклу, дні	-17	-36	-39	-19	-3	-22

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

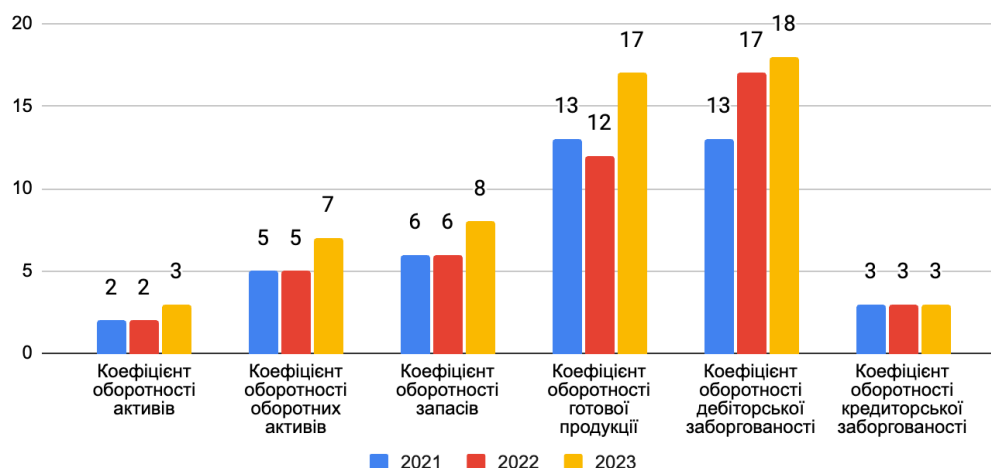

Рисунок 2.6 Динаміка коефіцієнтів оборотності активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

У 2021 році коефіцієнт оборотності активів становив 2, у 2022 році він знизився до 1 (-1), а у 2023 році зріс до 3 (+1), що свідчить про покращення ефективності використання активів. Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2021 році дорівнював 5, у 2022 році зріс до 5 (+1), а у 2023 році підвищився до 7 (+2), що свідчить про зростання швидкості обігу.

Коефіцієнт оборотності запасів знизився з 6 у 2021 році до 5 у 2022 році (-1), але у 2023 році зріс до 8 (+2). Це вказує на пришвидшення реалізації запасів у 2023 році. Оборотність готової продукції зменшилася з 13 у 2021 році до 12 у 2022 році (-1), але у 2023 році значно зросла до 17 (+5).

Тривалість обороту готової продукції у 2022 році збільшилася з 28 до 30 днів (+2), що свідчить про уповільнення реалізації продукції. У 2023 році цей показник скоротився до 22 днів (-8), що вказує на суттєве прискорення обігу готової продукції.

У 2022 році спостерігалось зниження ефективності використання активів та уповільнення обігу продукції, про що свідчить зростання тривалості її обороту. У 2023 році покращення коефіцієнтів оборотності активів, запасів та

готової продукції разом із скороченням тривалості обороту підтверджують ефективніше використання ресурсів і зростання ділової активності.

2022 рік характеризувався зниженням ефективності роботи підприємства, однак у 2023 році було досягнуто значного прогресу. Це свідчить про покращення управління ресурсами, підвищення швидкості обігу та ефективності діяльності.

Проведені розрахунки дозволяють зробити висновок, що ділова активність підприємства покращилась, оскільки коефіцієнти обороту збільшились, а періоду обороту зменшились. Причиною стало більше зростання виручки у порівнянні зі змінами в оборотних активах і кредиторській заборгованості підприємства.

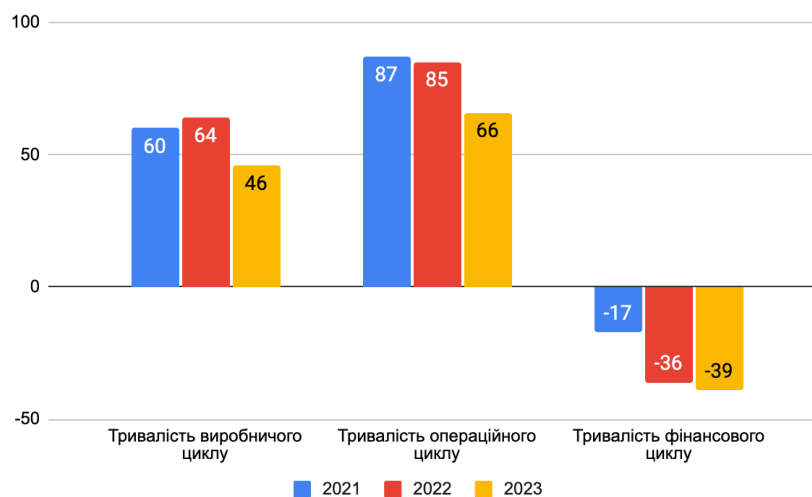

Рисунок 2.7 - Динаміка тривалості виробничого, операційного та фінансового циклу ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”, кількість днів

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

На рисунку 2.7 ми бачимо, що у 2021–2023 роках тривалість виробничого циклу зменшилася з 60 до 46 днів, що свідчить про оптимізацію виробничих процесів. Тривалість операційного циклу скоротилася з 87 до 66 днів, вказуючи на пришвидшення обігу оборотних активів і покращення їх використання.

Фінансовий цикл поглибився з -17 до -39 днів, що означає ефективніше управління грошовими потоками, коли зобов'язання перед постачальниками покриваються швидше за отримання виручки. Загалом, ці зміни демонструють зростання ефективності управління ресурсами та фінансової стабільності підприємства у 2023 році.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячено дослідженню економічної ефективності використання оборотного капіталу на прикладі ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”. Проведено аналіз динаміки та структури оборотних активів підприємства у 2021–2023 роках. Оцінено основні показники ефективності використання оборотного капіталу, зокрема оборотність активів, запасів, дебіторської заборгованості, а також рентабельність оборотних активів. Виявлено, що у 2022 році ефективність використання оборотного капіталу знизилася через вплив зовнішніх економічних і соціальних факторів, але у 2023 році підприємство досягло суттєвого покращення показників. Разом з тим аналіз виявив недоліки в управлінні запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами, що впливає на ліквідність і платоспроможність.

Дослідження ефективності оборотного капіталу ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” свідчить про те, що ділова активність підприємства покращилася у 2023 році. Це підтверджується виконанням «золотого правила» економіки, згідно з яким темпи зростання прибутку перевищують темпи приросту товарообігу та вартості активів. У 2022 році спостерігалось порушення цього правила, що свідчило про неефективне використання ресурсів та високі витрати. Однак у 2023 році підприємство повернулося до виконання цього принципу, демонструючи випереджаючі темпи приросту прибутку порівняно з іншими показниками. Це вказує на зниження витрат, підвищення ефективності операційної діяльності та покращення загальної фінансової стабільності.

Підприємство у 2022 році зіткнулося з низкою викликів, які суттєво вплинули на основні фінансові та операційні показники. Серед них – зменшення товарообігу на 3,84%, значне падіння валового прибутку на 31,85% та скорочення вартості оборотних активів на 23,68%. Така динаміка була зумовлена впливом зовнішніх факторів, включаючи макроекономічну нестабільність, війну та логістичні труднощі. Водночас у 2023 році підприємству вдалося не лише стабілізувати свою діяльність, але й досягти значних позитивних змін. Товарообіг зріс на 21,06%, валовий прибуток збільшився на 67,07%, а продуктивність праці зросла на 49,63%, що свідчить про ефективне управління ресурсами та адаптацію до нових умов.

Оцінка ліквідності балансу підприємства виявила його проблемні аспекти. Протягом 2021–2023 років коефіцієнти ліквідності залишалися нижчими за нормативні значення, що свідчить про недостатність високоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році становив лише 5% за нормативного значення понад 20%. Коефіцієнт швидкої ліквідності зріс з 18% у 2022 році до 39% у 2023 році, але залишився нижчим за бажаний рівень. Це вказує на необхідність подальшої роботи з оптимізації фінансових потоків, зокрема збільшення частки грошових коштів та скорочення обсягу короткострокових зобов'язань.

Отже, проведений аналіз дозволив виявити як сильні сторони, так і проблемні аспекти фінансово-економічної діяльності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”. Попри виклики 2022 року, підприємство демонструє здатність до адаптації та стабілізації своїх показників, що створює сприятливі передумови для подальшого розвитку та підвищення ефективності використання оборотного капіталу.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

3.1 Прискорення оборотності оборотних активів як чинник сталого розвитку торгівельного підприємства

Прискорення оборотності оборотних коштів призводить як до підвищення ефективності їх використання, так і підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому. Лише у випадку ефективного управління оборотними коштами підприємства досягатимуть економічного стану, збалансованого по ліквідності та прибутковості.

Прискорення оборотності оборотних коштів досягається різними заходами.

Так на стадії обігу прискорення оборотності оборотних коштів досягається за рахунок:

- удосконалення маркетингової діяльності підприємства та стимулювання збуту продукції;
- ефективне управління дебіторською заборгованістю;
- удосконалювання системи розрахунків;
- своєчасне оформлення документації та прискорення її руху;
- збільшення обсягу реалізованої продукції унаслідок виконання замовлень по прямих зв'язках, дострокового випуску продукції, виготовлення продукції з заощаджених матеріалів;
- ретельна і своєчасна добірка продукції, що відвантажується, по партіях, асортиментові, транзитній нормі, відвантаження відповідно до укладених договорів.

Процес розробки економічно обґрунтованих величин оборотних коштів, необхідних для організації нормальної роботи підприємства, називається нормуванням оборотних коштів. Таким чином, нормування оборотних коштів полягає у визначенні сум оборотних коштів, необхідних для утворення

постійних мінімальних і в той же час достатніх запасів матеріальних цінностей, незнижуваних залишків незавершеного виробництва і інших оборотних коштів.

При формуванні запасів ми повинні враховувати, що при цьому фірма терпить збиток. Витратами на зберігання - це упущена вигода або недоотриманий прибуток за відсутності можливості використовувати капітал в інших цілях, іншими словами, альтернативна вартість, базова (нормальна, потрібна) прибутковість від вкладень в запаси. Вкладення в запаси вигідні, якщо приносять велику віддачу, чим альтернативне використання капіталу, і ми повинні розуміти, що вкладаючи гроші в запаси ми відмовляємося від використання фінансового ресурсу для інших цілей (будівництва нового складу, розширення асортименту, закупівлі нового устаткування, транспортних засобів, вкладення грошей в банк і покупки цінних паперів).

Категорія змінного оборотного капіталу відображає додаткові поточні активи, необхідні в пікові періоди або як страховий запас. Наприклад, потреба в додаткових виробничо-матеріальних запасах може бути пов'язана з підтримкою високого рівня продажів під час сезонної реалізації. В той же час у міру реалізації зростає дебіторська заборгованість. Додаткові грошові кошти необхідні для оплати постачань сировини і матеріалів, а також трудовій діяльності, передуючих періоду високої ділової активності.

З позиції повсякденної діяльності найважливішою фінансово-господарською характеристикою підприємства є його ліквідність, тобто здатність вчасно гасити короткострокову кредиторську заборгованість. Для будь-якого підприємства достатній рівень ліквідності є однією з найважливіших характеристик стабільності господарської діяльності. Втрата ліквідності загрожує не лише додатковими витратами, але і періодичними зупинками виробничого процесу.

Якщо грошові кошти, дебіторська заборгованість і виробничо-матеріальні запаси підтримуються на відносно низьких рівнях, то вірогідність неплатоспроможності або браку коштів для здійснення рентабельної діяльності

велика. Безумовно, взаємозв'язок має складніший вигляд, оскільки не всі поточні активи в рівній мірі позитивно впливають на рівень ліквідності. Проте можна сформулювати простий варіант управління оборотними коштами, що зводить до мінімуму ризик втрати ліквідності: чим більше перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями, тим менше міра ризику; таким чином, потрібно прагнути до нарощування чистого оборотного капіталу.

Абсолютно інший вигляд має залежність між прибутком і рівнем оборотного капіталу. При низькому рівні оборотного капіталу виробнича діяльність не підтримується належним чином, звідси — можлива втрата ліквідності, періодичні збої в роботі і низький прибуток. При деякому оптимальному рівні оборотного капіталу прибуток стає максимальним. Подальше підвищення величини оборотних коштів приведе до того, що підприємство матиме у розпорядженні тимчасово вільні, недіючі поточні активи, а також зайві витрати фінансування, що спричинить зниження прибутку. Політика управління оборотним капіталом повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності і ефективністю роботи. Це зводиться до вирішення двох важливих завдань:

1. Забезпечення платоспроможності. Така умова відсутня, якщо підприємство не в змозі оплачувати рахунки, виконувати зобов'язання і, можливо, оголосить про банкрутство. Підприємство, що не має достатнього рівня оборотного капіталу, може зіткнутися з ризиком неплатоспроможності.

2. Забезпечення прийнятної об'єму, структури і рентабельності активів. Відомо, що різні рівні різних поточних активів по-різному впливають на прибуток. Наприклад, високий рівень виробничо-матеріальних запасів вимагає відповідно значних поточних витрат, тоді як широкий асортимент готової продукції надалі може сприяти підвищенню об'ємів реалізації і збільшенню доходів. Кожне рішення, пов'язане з визначенням рівня грошових коштів, дебіторської заборгованості і виробничих запасів, має бути розглянуте як з

позиції рентабельності даного вигляду активів, так і з позиції оптимальної структури оборотних коштів.

При виробленні оптимальної політики управління запасами підприємству необхідно брати до уваги наступне:

- рівень запасів на момент замовлення;
- мінімально допустимий рівень запасів (страховий запас);
- оптимальна партія замовлення.

Для оптимального управління запасами необхідно:

- оцінити загальну потребу в сировині на планований період;
- періодично уточнювати оптимальну партію замовлення і момент замовлення сировини;
- періодично уточнювати і зіставляти витрати на замовлення сировини і витрати по зберіганню;
- регулярно контролювати умови зберігання запасів;
- мати хорошу систему обліку.

Моніторинг стану запасів повинен забезпечувати безперервне порівняння нормативних параметрів з фактичними. А розрахунок нормативних характеристик запасів (у натуральному вираженні) дозволить обґрунтовано формувати бюджети і перейти до оптимізації витрат, пов'язаних з формуванням і підтримкою запасів.

Розробка правил визначення моменту та обсягу замовлення, визначення пріоритетів при поповненні запасів дозволить отримати відносно прості способи регулювання параметрів замовлення. Крім того, необхідно налагодити суворий контроль за ходом виконання замовлень, що забезпечує зворотний зв'язок, необхідний для ухвалення ефективних оперативних рішень по закупівлях.

Отже, для підвищення ефективності управління оборотним капіталом підприємства необхідно розробити гнучку модель розрахунку необхідного

об'єму оборотного капіталу, ефективну саме для даного підприємства в рамках бюджетного планування, адаптовану до змін макро- і мікросередовища.

Розглянемо докладніше можливі проблеми в управлінні оборотними активами підприємства.

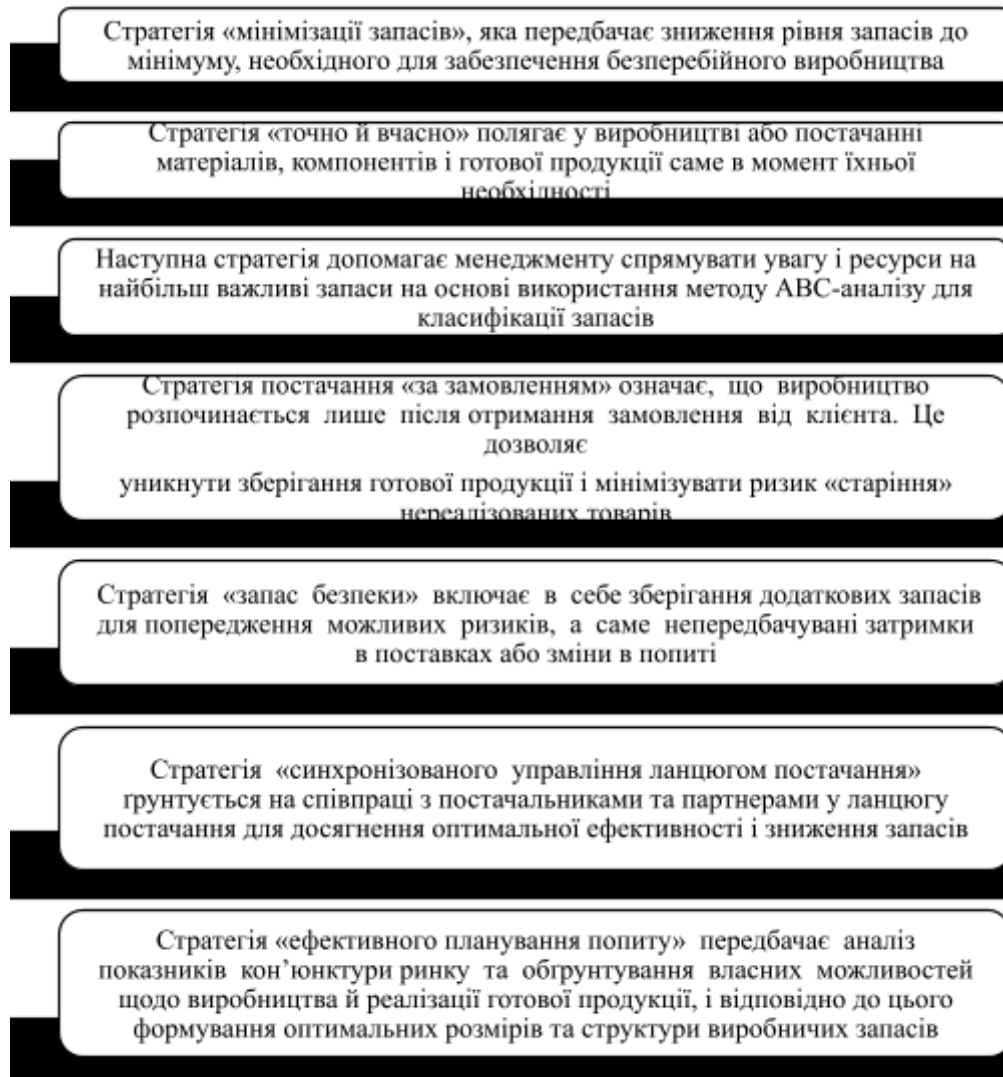

Рисунок 3.1 Стратегії управління виробничими запасами

Джерело: складено автором за даними [20]

У складі оборотних активів торгівельного підприємства значну частку займають запаси.

У зв'язку з цим прийняття управлінських рішень стосовно рівня запасів і моделі управління ними має на меті зниження витрат, що пов'язані зі зберіганням і транспортуванням цих запасів [21].

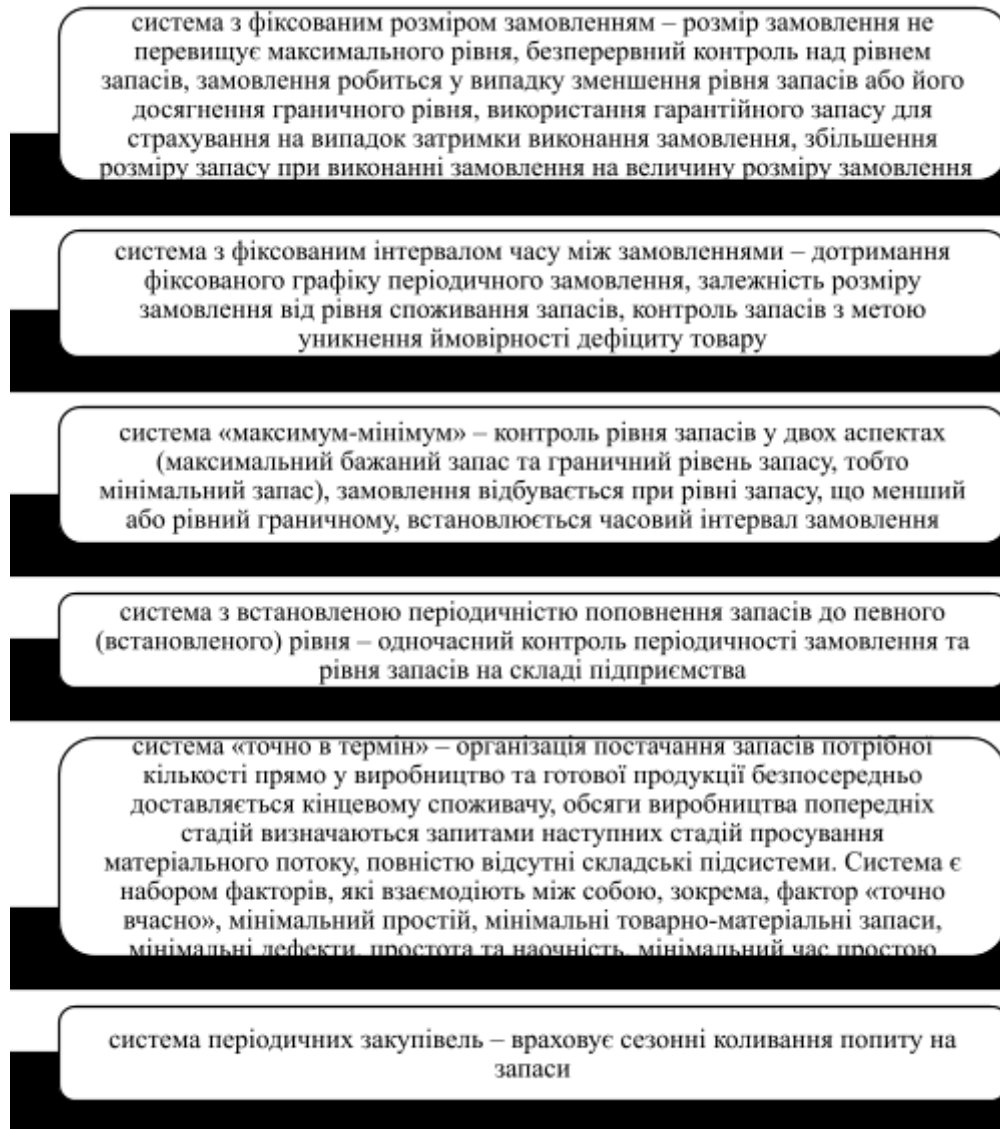

Рисунок 3.2 Системи управління запасами

Джерело: складено автором за даними [15]

Процес управління запасами – це формування такого рівня сировини чи товарів, при якому не відбувається простоїв чи затоварювання складів. При цьому, рівень залишків як сировини для виробництва, так і готової продукції, має забезпечувати цілі діяльності підприємства, стратегію його розвитку [19].

Нині на практиці виділяють ряд стратегій управління виробничими запасами: рисунок 1.5.

Оптимізацію рівня запасів можна проводити на основі проведеного попередньо аналізу структури запасів. Для цього можуть використовуватись

наступні методи аналізу: метод Activity Based Costing (метод ABC) та метод XYZ [11].

Крім розглянутих існують й інші моделі (системи) управління запасами: рисунок 1.6.

3.2 Розробка проєкту підвищення економічної ефективності оборотних активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Представимо учасників проєкту:

1. Ініціатор проєкту: власник бізнесу, керівник підприємства.
3. Інвестор: власник бізнесу, керівник підприємства.
4. Керівник проєкту: керівник підприємства.
5. Команда проєкту: працівники підприємства, які будуть своєю роботою реалізувати розроблені рекомендації: економіст, бухгалтер, керівник складу.
6. Споживачі послуг проєкту – населення.
7. Зацікавлені сторони: органи державної влади, інвестор, населення.

Таким чином, проєкт буде розроблятися протягом 80 днів і реалізовуватися протягом наступних періодів роботи магазинів підприємства.

Потрібні ресурси наведені в табл. 3.2.

Таким чином, запропонований проєкт не вимагає додаткових витрат. Всі потрібні ресурси наявні.

Розглянемо управління запасами як елемент управління виробничими процесами підприємства.

При управлінні запасами на підприємстві використовується система з фіксованим розміром замовлення. Її параметри представлені в табл. 3.3.

Графік реалізації проекту

Стадія	Бізнес процес	Початок	Тривалість (у днях)	Кінець
Ініціація	Визначення цілей проекту, дослідження ринку, аналіз попиту та пропозиції, оцінка конкуренції, формулювання ідеї.	6.01	15	24.01
	Проведення маркетингових досліджень, розробка основних вимог, формулювання концепції покращення управління оборотними активами.	27.01	20	21.02
	Формування кінцевого варіанту рекомендацій, концепції проекту, попередній аналіз можливостей.	24.02	5	28.01
Планування	Розробка детального плану реалізації проекту, включаючи бюджет.	3.03	20	28.03
	Підготовка плану реалізації рекомендацій, визначення ресурсів (персонал, обладнання).	31.03	10	11.04
	Формування плану реалізації рекомендацій, плану роботи.	14.04	10	25.04
Виконання	Реалізація рекомендацій	Протягом всієї наступної діяльності підприємства		

Джерело: складено автором

Таблиця 3.2

Ресурси проекту та їх вартість

Ресурс	Вартість, грн.
Персонал	Розробка проекту входить у компетенції економіста, тож додаткових витрат не планується. Покращення умов роботи в постачальниками входить у компетенції бухгалтера, тож додаткових витрат не планується.
Устаткування	Економіст і бухгалтер мають всі необхідні матеріальні ресурси для формування та реалізації проекту, додаткових витрат не потрібно.
Фінансові	Згідно описаного вище, додаткові фінансові ресурси не потрібні

Джерело: складено автором

Параметри системи управління запасами на підприємстві

№ п/	Показник	Порядок розрахунку	Значення показника
1	Потреба, кг	-	10000
2	Оптимальний розмір по Вілсону	по формулі Вілсона	259
3	Час поставки, дні	дані підприємства	10
4	Можлива затримка у поставках, дні	дані підприємства	4
5	Очікуване денне споживання, кг	[1] / [число робочих днів]	45
6	Період витрати замовлення, дні	[2] / [5]	6
7	Очікуване використання за час поставки, кг	[3] * [5]	450
8	Максимальне споживання за час поставки, кг	([3] + [4]) * [5]	630
9	Гарантійний запас, кг	[8] - [7]	180
10	Пороговий рівень запасу, кг	[9] + [7]	630
11	Максимальний бажаний рівень замовлення, кг	[9] + [2]	439
12	Період витрати запасів до порогового рівня, дні	([11] - [10]) / [5]	-5

Джерело: складено автором

Розрахунок оптимального розміру замовлення за формулою Вілсона:

$$A = 0,2 \times 2\,000 = 400 \text{ (грн.)}$$

$$S = 10\,000 \text{ (кг)}$$

$$i = 120 \text{ (грн./кг)}$$

$$Q^* = \sqrt{\frac{2 \times 10\,000 \times 400}{200}} = 259 \text{ (кг)}$$

Очікуване щоденне витрачання V_d :

$$V_d = V/N \tag{3.1}$$

V – потреба у запасах.

N – робочі дні у періоді.

$$\Pi_d = S/N = 10\,000/226 \approx 45 \text{ (кг/дн.)}$$

Період витрати замовлення: $259/45 \approx 6$ (дн.)

Очікуване витрачання за час виконання замовлення:

$$OB = S_D * t_n \quad (3.2)$$

S_D – очікуване щоденне використання.

t_n – час виконання замовлення.

$$OB = 45 * 10 = 450 \text{ (кг)}.$$

Максимальне використання за час виконання замовлення:

$$MB = B_D * (t_n + t_{зп}) \quad (3.3)$$

$t_{зп}$ – час затримки замовлення.

$$MB = 45 * (4+10) = 630 \text{ (кг)}.$$

Гарантійний запас:

$$Z_s = MB - OB \quad (3.4)$$

$$Z_s = 630 - 450 = 180 \text{ (кг)}.$$

Пороговий рівень запасу:

$$ПР = OB + Z_s \quad (3.5)$$

Z_s — страховий запас.

$$ПР = 450 + 180 = 630 \text{ (кг)}.$$

Графік залишків запасів представлений в табл. 3.4.

Графік залишків запасів

Час	Запас	Витрати	Надходження
1	2 439	45	2000
2	2 394	45	
3	2 349	45	
4	2 304	45	
5	2 214	45	
6	2 169	45	
7	2 124	45	
8	2 079	45	
9	2 034	45	
10	1 989	45	
11	1 944	45	
12	1 899	45	
13	1 854	45	
14	1 809	45	
15	1 764	45	
16	1 719	45	
17	1 674	45	
18	1 629	45	
19	1 584	45	
20	1 539	45	
21	3 494	45	2000
22	3 449	45	
23	3 404	45	
24	3 359	45	
25	3314	45	
26	3269	45	
27	3224	45	
28	3179	45	
29	3134	45	
30	3 089	45	
31	3044	45	
32	2999	45	

Джерело: складено автором

Спочатку рівень запасів відповідає максимально бажаному рівню в 439 кг. При щоденному витрачанні 45 кг запасу вже в перший день рівень запасів складає 2439 кг, що значно вище і максимального бажаного рівня, і порогового рівня запасів. Тобто наявність запасів значно перевищує потреби в ньому. Відбувається затоварення складу цим видом запасу.

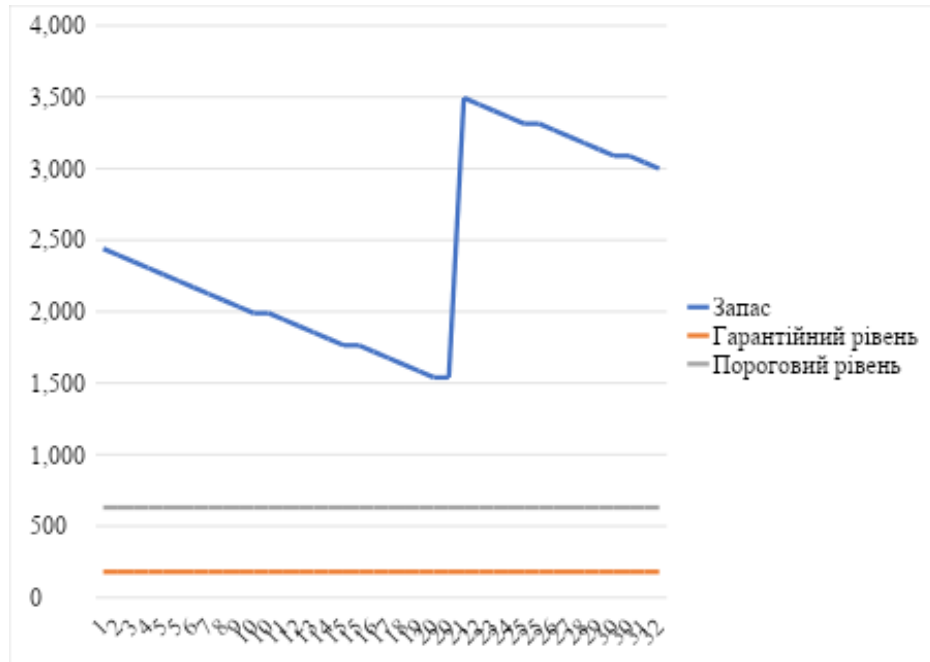

Рисунок 3.3 Графік залишків запасів

Джерело: складено автором

Для покращення контролю виробничої діяльності пропонується змінити систему управління запасами.

Розрахуємо параметри системи управління запасами з фіксованим інтервалом часу між замовленнями.

При розрахунку інтервалу між замовленнями була використана формула:

$$T_{M3} = \frac{N \times Q^*}{S} = \frac{226 \times 259}{10\,000} = 6 \text{ (дн.)}$$

Максимальний бажаний запас:

$$MB3 = Z_s + t_{M3} * P_d \quad (3.6)$$

MB3 - максимальний бажаний запас;

Z_s - гарантійний (страховий) запас;

t_{M3} - інтервал часу між замовленнями;

P_d - очікуване денне споживання.

Розрахунок параметрів системи управління запасами з фіксованим
інтервалом часу між замовленнями

№ п/	Показник	Порядок розрахунку	Значення показника
1	Потреба	-	10000
2	Інтервал часу між замовленнями, дні	розрахунок	6
3	Час поставки, дні	дані підприємства	10
4	Можлива затримка у поставках, дні	дані підприємства	4
5	Очікуване денне споживання	[1] / [число робочих днів]	45
6	Очікуване споживання за час поставки	[3]*[5]	450
7	Максимальне споживання за час поставки	([3] + [4]) * [5]	630
8	Гарантійний запас	[5] * [4]	180
9	Максимальне бажане замовлення	[8] + [2] * [5]	450
10	Розмір замовлення	[9] - [поточний запас] + [6]	270

Джерело: складено автором

$$МБЗ = 225 + 6 * 45 = 450 \text{ (кг).}$$

Розмір замовлення (Q_i) визначається за формулою:

$$Q_i = МБЗ - Z_{Ti} + П_d - Z_{ti}, \quad (3.7)$$

Z_{Ti} - рівень поточного запасу при видачі замовлення;

Z_{ti} , - рівень запасу в поставці, не отриманого до моменту видачі замовлення;

$П_d$ - очікуване споживання за час виконання замовлення.

$$Q_i = 450 - 630 + 450 = 270 \text{ (кг).}$$

Моделювання рівня запасів показало, що поставка виданого замовлення прийде на 7-й день (через 6 днів.). Наступне замовлення повинне бути виконане через 6 дн., тобто на 14-й день.

$$Q_2 = 270 \text{ кг. ; } Q_3 = 315 \text{ кг; і т.д.}$$

Без затримок друге замовлення прийде на 1-й день і т.д.

Таблиця 3.6

Графік залишків запасів після реалізації рекомендацій

Час	Запас	Витрати	Надходження
1	450	45	
2	405	45	
3	360	45	
4	315	45	
5	270	45	
6	225	45	
7	450	45	270
8	405	45	
9	360	45	
10	315	45	
11	270	45	
12	225	45	
13	180	45	
14	450	45	315
15	405	45	
16	360	45	
17	315	45	
18	270	45	
19	225	45	
20	180	45	
21	440	45	305
22	395	45	
23	350	45	0
24	305	45	
25	260	45	
26	215	45	
27	170	45	
28	450	45	325
29	405	45	
30	360	45	
31	315	45	
32	270	45	
33	225	45	

Джерело: складено автором

Графічно залишки запасів представлені на рисунку 3.6.

Таким чином, запропонована система управління запасами дозволить збалансувати рівень запасів і знизить відволікання коштів з обороту, що в свою

чергу, збільшить грошові кошти, тобто найбільш ліквідні активи підприємства. Прогнозується зниження кількості запасів в грошовому вимірі на $360/3089 * 100 - 100 = -88\%$.

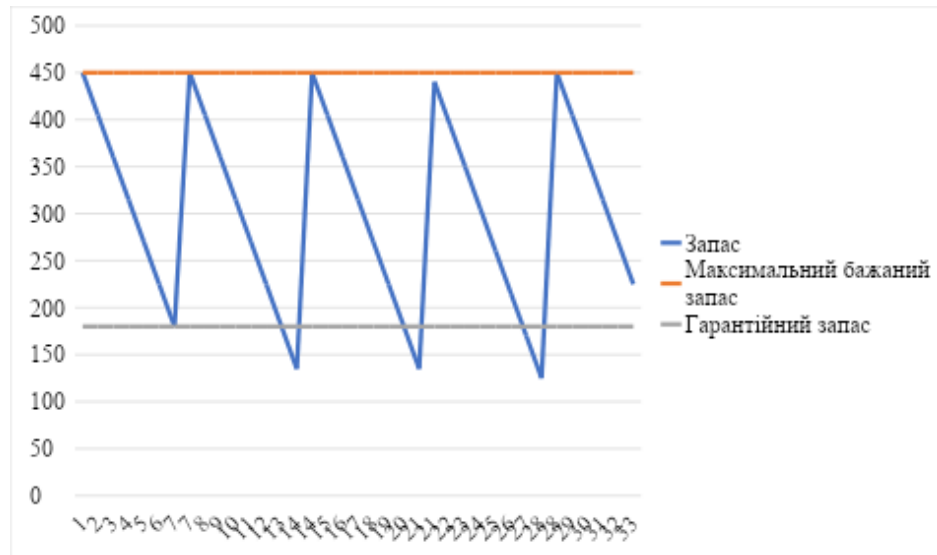

Рисунок 3.4 Графік залишків запасів після реалізації рекомендацій

Джерело: складено автором

Розрахуємо прогнозовані фінансові результати.

Проведені розрахунки показали, що підприємство зможе суттєво знизити свої збитки. За 1 рік запропоновані рекомендації зможуть зробити підприємство прибутковим.

Запропоновані рекомендації дозволять збільшити валюту балансу на 1959858 тис. грн., в т.ч. оборотні кошти – на 1959858 тис. грн. за рахунок збільшення грошових коштів на 6200859 тис. грн., запаси при цьому знизяться на 4241001 тис. грн.

Проведений аналіз ліквідності балансу виявив його неліквідність, бо за 1 рік малоімовірно суттєво покращити фінансовий стан підприємства. В першу чергу варто відмітити від'ємні показники власного капіталу (П4). Це створює проблему відсутності у підприємства власних оборотних коштів. Однак, є зниження від'ємного значення, тож ситуація покращилась. Короткострокові зобов'язання все ще не забезпечені активами, що швидко реалізуються

($A2-P2 < 0$), тобто у підприємства є проблеми з платоспроможністю. Однак, є зниження від'ємного значення, тож ситуація покращилась. Залишається проблема того, що оборотні активи не забезпечують довгострокові зобов'язання.

Таблиця 3.7

Прогнозні фінансові результати після покращення управління запасами
ТОВ "СІЛЬПО-ФУД"

	Факт 2023	Прогноз	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	84 727 987	84727987	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	60 419 457	56178456	-4241001
Валовий: прибуток	24 308 530	28549531	4241001
Інші операційні доходи	906 959	906959	0
Адміністративні витрати	4 342 286	4342286	0
Витрати на збут	19 669 097	19669097	0
Інші операційні витрати	63 819	63819	0
Фінансовий результат від операційної діяльності	1 140 287	5381288	4241001
Інші фінансові доходи	384 148	384148	0
Інші доходи	571 777	571777	0
Фінансові витрати	2 909 288	2 909 288	0
Втрати від участі в капіталі	9 668	9 668	0
Інші витрати	1 028 186	1 028 186	0
Фінансовий результат до оподаткування	-1 850 930	2390071	4241001
Витрати (дохід) з податку на прибуток	0	430213	430213
Чистий фінансовий результат	-1 850 930	1959858	3810788

Джерело: складено автором

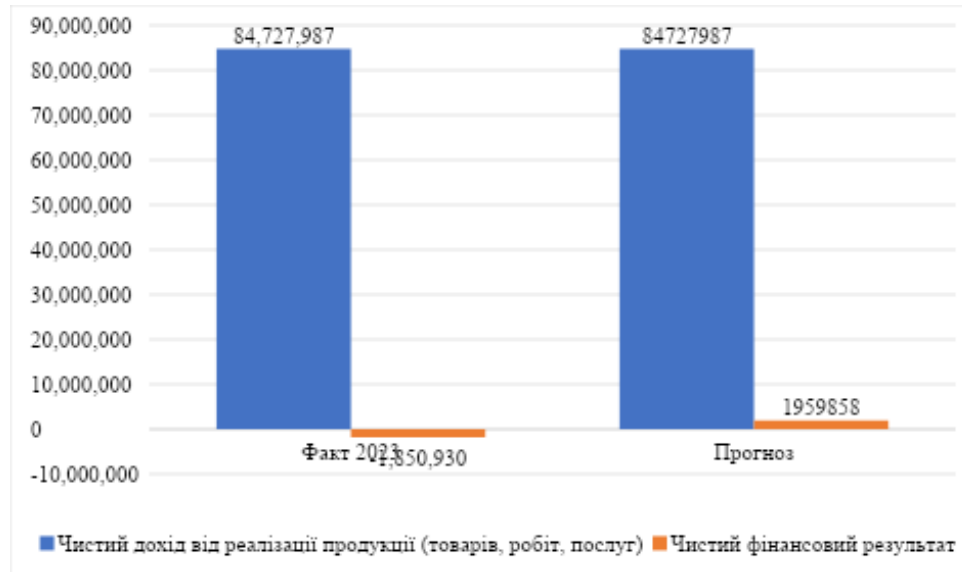

Рисунок 3.5 Прогнозні доходи і прибуток ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Джерело: складено автором

Представимо зміни в активах балансу підприємства.

Таблиця 3.8

Прогнозний баланс активів після покращення управління запасами ТОВ
“СІЛЬПО-ФУД”

Показник	2023	Прогноз	Відхилення
Активи			
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	2155614	2155614	0
Незавершені капітальні інвестиції	176247	176247	0
Основні засоби	15463929	15463929	0
Інвестиційна нерухомість	965871	965871	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	252016	252016	0
Інші фінансові інвестиції	953171	953171	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	45173	45173	0
Інші необоротні активи	374721	374721	0
Усього за розділом I	20386742	20386742	0

II. Оборотні активи			
Запаси	4819319	578318	-4241001
Виробничі запаси	236610	28393	-208217
Товари	4582709	549925	-4032784
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3228925	3228925	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	372571	372571	0
з бюджетом	40278	40278	0
з нарахованих доходів	1925	1925	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	2895556	2895556	0
Поточні фінансові інвестиції	77995	77995	0
Гроші та їх еквіваленти	1418482	7619341	6200859
Готівка	250660	250660	0
Рахунки в банках	732864	732864	0
Інші оборотні активи	116716	116716	0
Усього за розділом II	12971767	14931625	1959858
Баланс	33358509	35318367	1959858

Джерело: складено автором

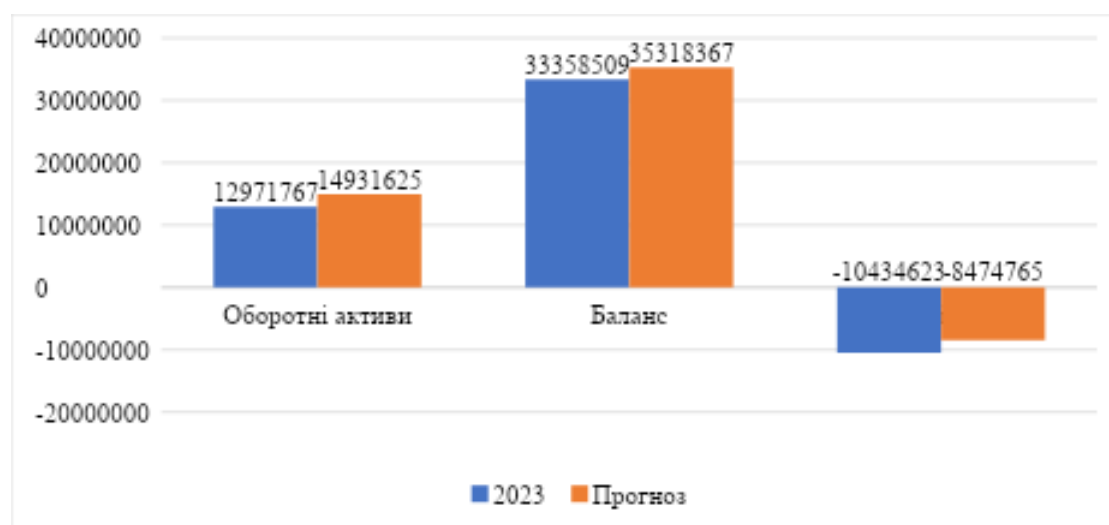

Рисунок 3.6 Прогнозні оборотні активи, баланс і власний капітал ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Джерело: складено автором

Проаналізуємо ліквідність балансу підприємства в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Аналіз ліквідності балансу в прогностному періоді ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Актив	2023	Прогноз	Пасив	2023	Прогноз	Надлишок+, нестача -	
	тис. грн.	тис. грн.		тис. грн.	тис. грн.	2023	Прогноз
A1	2 480 001	1 584 945	П1	658 733	0	1 821 268	1 584 945
A2	6 655 971	6 655 971	П2	29 088 702	21 562 631	-22 432 731	-14 906 660
A3	3 835 795	-770 028	П3	14 045 697	14 045 697	-10 209 902	-14 815 725
A4	20 386 742	20 386 742	П4	-10 434 623	-7 750 698	30 821 365	28 137 440
Баланс	33 358 509	27 857 630	Баланс	33 358 509	27 857 630		

Джерело: складено автором

Оборотність обігового капіталу розрахована в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Динаміка оборотності обігового капіталу ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Показник	2023	Прогноз	Відхилення	Темп росту, %
Виручка, тис. грн.	84 727 987	94 895 345	10 167 358	112,00
Кількість днів періоду	360	360	0	100
Ододенна виручка, тис. грн.	235355,52	263598,18	28 242,66	112,00
Середній залишок обігових коштів, тис. грн.	12213225	10221328	-1 991 897	83,69
Оборотність обігових коштів, днів	51,89	38,78	-13,12	74,72
Коефіцієнт оборотності обігових коштів, оборотів	6,94	9,28	2,35	133,83
Вивільнення з обігу (-), тис. грн. / залучено до обігу, тис. грн.	-	-3087039,6 2	-	-

Джерело: складено автором

Динаміка ділової активності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Показник	2023	Прогноз	Відхилення (+/-)
Коефіцієнт оборотності активів	2	3	1
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	6	9	3
Коефіцієнт оборотності запасів	7	18	11
Коефіцієнт оборотності готової продукції	16	39	23
Тривалість обороту готової продукції	21	9	-12
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	18	14	-4
Тривалість обороту дебіторської заборгованості	19	24	5
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	4	1
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	104	85	-19
Тривалість виробничого циклу	45	19	-26
Тривалість операційного циклу	65	44	-21
Тривалість фінансового циклу	-39	-41	-2

Джерело: складено автором

Таким чином, збільшення виручки при зниженні середньорічної вартості оборотних коштів, призвело до збільшення оборотності і зменшення періоду обороту. Це дозволило вивільнити грошові кошти з обігу.

Наостанок проаналізуємо ділову активність підприємства в табл. 3.11.

Проведені розрахунки дозволяють зробити висновок, що ділова активність підприємства покращилась, оскільки коефіцієнти обороту збільшились, а періоду обороту зменшились. Причиною стало більше зростання виручки у порівнянні зі змінами в оборотних активах і кредиторській заборгованості підприємства.

3.3 Рекомендації щодо підвищення економічної ефективності оборотного капіталу торгівельного підприємства

Оптимізація управління оборотним капіталом є одним із ключових факторів підвищення економічної ефективності діяльності торговельного підприємства. Оборотний капітал забезпечує безперервність операційної діяльності, його ефективне управління дозволяє зменшити витрати, прискорити обіг активів та збільшити прибутковість підприємства.

Основними складовими оборотного капіталу є запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та інші оборотні активи. Їх оптимізація забезпечує стійкість фінансових потоків, дозволяє підприємству виконувати зобов'язання перед кредиторами та підтримувати конкурентоспроможність на ринку. Ефективне управління запасами сприяє зниженню витрат на зберігання, а контроль дебіторської заборгованості дозволяє уникнути втрат від несвоєчасних розрахунків.

Аналіз літературних джерел свідчить, що ключовими показниками ефективності управління оборотним капіталом є коефіцієнт оборотності активів, тривалість операційного та фінансового циклів, а також рентабельність оборотного капіталу. Висока оборотність активів свідчить про їх ефективне використання, тоді як тривалість циклів вказує на швидкість обігу ресурсів. Підприємства, які скорочують операційний та фінансовий цикли, мають можливість знижувати витрати та покращувати ліквідність.

Значну роль у підвищенні ефективності оборотного капіталу відіграє управління запасами. Недостатній рівень запасів може призвести до втрати клієнтів через дефіцит продукції, тоді як надлишкові запаси збільшують витрати на зберігання. Для уникнення цих проблем рекомендується використовувати ABC-аналіз для ідентифікації ключових товарів, що приносять найбільший дохід, та метод EOQ для визначення оптимального обсягу замовлення. Ці методи дозволяють знизити витрати на управління запасами та оптимізувати їх структуру.

Дебіторська заборгованість є ще одним важливим компонентом оборотного капіталу. Несвоєчасна оплата з боку клієнтів може призвести до касових

розривів і зниження платоспроможності підприємства. Оптимізація дебіторської заборгованості включає впровадження автоматизованих систем контролю платежів, встановлення строків оплати та використання штрафних санкцій за їх порушення. Дослідження підтверджують, що автоматизація процесів дозволяє знизити ризики прострочень і поліпшити грошові потоки.

Управління грошовими потоками також є критичним для підтримання стабільності підприємства. Використання тимчасово вільних коштів у короткострокових фінансових інструментах дозволяє отримувати додатковий дохід, а створення резерву ліквідності забезпечує фінансову гнучкість у непередбачуваних умовах ринку. Крім того, регулярний аналіз структури оборотних активів допомагає своєчасно коригувати фінансову стратегію підприємства залежно від змін зовнішнього середовища.

Крім цього, важливо враховувати вплив макроекономічних чинників на оборотний капітал. У періоди економічної нестабільності підприємства повинні посилювати контроль за рівнем запасів, скорочувати тривалість кредитних періодів для клієнтів і формувати резерви ліквідності. Такий підхід сприяє зменшенню ризиків, пов'язаних із фінансовою нестабільністю, та забезпечує гнучкість у реагуванні на зовнішні виклики.

Серед ключових рекомендацій щодо оптимізації управління оборотним капіталом, враховуючи теоретичні аспекти і особливості торговельних підприємств, виділено наступне:

1. Впровадження сучасних методів управління запасами, таких як ABC-аналіз та метод EOQ, що дозволяють скоротити витрати на зберігання та зменшити надлишкові запаси. Ці методи ефективно застосовуються у підприємствах роздрібною торгівлі для підвищення точності планування закупівель.

2. Оптимізація дебіторської заборгованості шляхом впровадження автоматизованих систем контролю платежів, скорочення строків розрахунків із клієнтами та запровадження штрафних санкцій за прострочення. Автоматизація

дозволяє мінімізувати ризики виникнення простроченої заборгованості (Джерело: Іванова Т.Ю., "Фінансовий менеджмент: теорія та практика", 2021).

3. Покращення управління грошовими потоками, включаючи створення резерву ліквідності для забезпечення фінансової стійкості та використання тимчасово вільних коштів у короткострокових фінансових інструментах. Це забезпечує гнучкість і стабільність у періоди високої динаміки ринку.

4. Аналіз структури оборотних активів та їх періодичне коригування відповідно до змін ринкової кон'юнктури. Регулярний моніторинг дозволяє підприємству адаптувати свої фінансові стратегії до змін зовнішнього середовища.

5. Використання цифрових технологій для автоматизації процесів управління оборотним капіталом. Це дозволяє підвищити ефективність прийняття рішень і знизити витрати на адміністрування.

Реалізація цих заходів дозволить торговельним підприємствам забезпечити стабільний розвиток, підвищити рентабельність та конкурентоспроможність на ринку. Зростання ефективності управління оборотним капіталом сприятиме поліпшенню фінансових результатів і створенню міцної основи для подальшого розширення діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У третьому розділі роботи визначено шляхи підвищення економічної ефективності оборотного капіталу ТОВ "СІЛЬПО-ФУД". Розроблено комплекс заходів для оптимізації управління оборотними активами, включаючи скорочення тривалості обігу запасів. Обґрунтовано доцільність впровадження запропонованих заходів, які сприятимуть скороченню витрат, покращенню фінансових показників та забезпеченню стабільності підприємства. Реалізація розроблених рекомендацій дозволить підприємству посилити конкурентоспроможність, підвищити ліквідність і забезпечити сталий розвиток.

Аналіз показав, що прискорення оборотності оборотних коштів позитивно впливає на ключові фінансові показники підприємства. Зокрема, зменшення тривалості операційного циклу з 65 до 44 днів дозволяє пришвидшити обіг ресурсів, зменшити потребу в додаткових фінансових вкладеннях та покращити ліквідність підприємства. Скорочення фінансового циклу з -39 до -41 дня свідчить про збільшення обігу коштів у підприємстві, що позитивно впливає на його платоспроможність.

Оптимізація управління запасами виявилася одним із ключових напрямів для підвищення ефективності оборотного капіталу. Розрахунки показали, що впровадження сучасних методів управління запасами, таких як використання системи з фіксованим інтервалом між замовленнями та регулярного моніторингу стану запасів, дозволить зменшити обсяги затоварення та скоротити витрати на зберігання. Очікується, що ці заходи призведуть до зниження рівня запасів на 88%, що вивільнить фінансові ресурси для інших потреб підприємства.

Прогнозні фінансові розрахунки підтверджують ефективність запропонованих заходів. Зростання валового прибутку на 17,5% та збільшення коефіцієнта оборотності оборотного капіталу з 6 до 9 оборотів свідчать про покращення ефективності використання ресурсів підприємства. Крім того, прогнозується збільшення грошових коштів на 6200,86 тис. грн, що дозволить підприємству підтримувати необхідний рівень ліквідності та уникати фінансових труднощів.

Загалом, реалізація розроблених рекомендацій дозволить ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” суттєво підвищити економічну ефективність використання оборотного капіталу, що сприятиме не лише покращенню фінансового стану підприємства, але й зміцненню його конкурентоспроможності на ринку. Усі запропоновані заходи мають потенціал створити основу для сталого розвитку підприємства у майбутньому.

ВИСНОВКИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретико-методологічні аспекти дослідження економічної ефективності оборотного капіталу підприємства. Визначено зміст і сутність поняття «оборотний капітал», його роль у забезпеченні ліквідності, платоспроможності та стабільності діяльності підприємства. Проаналізовано класифікацію оборотних активів за різними критеріями, що дозволило уточнити їх значення у виробничо-комерційному циклі. Розкрито методи оцінки економічної ефективності використання оборотного капіталу, зокрема за допомогою фінансових коефіцієнтів, горизонтального та вертикального аналізу. Визначено ключові проблеми управління оборотними активами, серед яких – тривала тривалість обігу, низький рівень ліквідності та високі витрати, що знижують економічну ефективність їх використання.

При дослідженні теми дипломної роботи були задіяні відповідні прийоми та методи економічного аналізу. Метод економічного аналізу – це системне комплексне вивчення, вимірювання і узагальнення впливу факторів на результати діяльності підприємства шляхом обробки показників плану, обліку, звітності та інших джерел інформації спеціальними прийомами та методами з метою підвищення ефективності виробництва.

Методологічною рисою аналізу є здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, давати їм кількісну характеристику і забезпечувати вимір впливу чинників на результат діяльності.

Економічний аналіз діяльності здійснюється шляхом обробки аналітичної інформації спеціальними прийомами та методами, які умовно можна поділити на 3 групи:

- 1 група – Традиційні засоби аналітичної обробки інформації (статистичні методи);
- 2 група – Класичні методи факторного аналізу;

- 3 група - Спеціальні методи фінансового аналізу.

Основним методом економічного аналізу є метод порівняння, суть якого полягає у зіставленні фактичних показників з базою порівняння.

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячено дослідженню економічної ефективності використання оборотного капіталу на прикладі ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”. Проведено аналіз динаміки та структури оборотних активів підприємства у 2021–2023 роках. Оцінено основні показники ефективності використання оборотного капіталу, зокрема оборотність активів, запасів, дебіторської заборгованості, а також рентабельність оборотних активів. Виявлено, що у 2022 році ефективність використання оборотного капіталу знизилася через вплив зовнішніх економічних і соціальних факторів, але у 2023 році підприємство досягло суттєвого покращення показників. Разом з тим аналіз виявив недоліки в управлінні запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами, що впливає на ліквідність і платоспроможність.

Дослідження ефективності оборотного капіталу ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” свідчить про те, що ділова активність підприємства покращилася у 2023 році. Це підтверджується виконанням «золотого правила» економіки, згідно з яким темпи зростання прибутку перевищують темпи приросту товарообігу та вартості активів. У 2022 році спостерігалось порушення цього правила, що свідчило про неефективне використання ресурсів та високі витрати. Однак у 2023 році підприємство повернулося до виконання цього принципу, демонструючи випереджаючі темпи приросту прибутку порівняно з іншими показниками. Це вказує на зниження витрат, підвищення ефективності операційної діяльності та покращення загальної фінансової стабільності.

Підприємство у 2022 році зіткнулося з низкою викликів, які суттєво вплинули на основні фінансові та операційні показники. Така динаміка була зумовлена впливом зовнішніх факторів, включаючи макроекономічну нестабільність, війну та логістичні труднощі. Водночас у 2023 році

підприємству вдалося не лише стабілізувати свою діяльність, але й досягти значних позитивних змін.

Оцінка ліквідності балансу підприємства виявила його проблемні аспекти. Протягом 2021–2023 років коефіцієнти ліквідності залишалися нижчими за нормативні значення, що свідчить про недостатність високоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань. Це вказує на необхідність подальшої роботи з оптимізації фінансових потоків, зокрема збільшення частки грошових коштів та скорочення обсягу короткострокових зобов'язань.

У третьому розділі роботи визначено шляхи підвищення економічної ефективності оборотного капіталу ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”. Розроблено комплекс заходів для оптимізації управління оборотними активами, включаючи скорочення тривалості обігу запасів. Обґрунтовано доцільність впровадження запропонованих заходів, які сприятимуть скороченню витрат, покращенню фінансових показників та забезпеченню стабільності підприємства. Реалізація розроблених рекомендацій дозволить підприємству посилити конкурентоспроможність, підвищити ліквідність і забезпечити сталий розвиток.

Аналіз показав, що прискорення оборотності оборотних коштів позитивно впливає на ключові фінансові показники підприємства. Оптимізація управління запасами виявилася одним із ключових напрямів для підвищення ефективності оборотного капіталу. Розрахунки показали, що впровадження сучасних методів управління запасами, таких як використання системи з фіксованим інтервалом між замовленнями та регулярного моніторингу стану запасів, дозволить зменшити обсяги затоварення та скоротити витрати на зберігання.

Загалом, реалізація розроблених рекомендацій дозволить ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” суттєво підвищити економічну ефективність використання оборотного капіталу, що сприятиме не лише покращенню фінансового стану підприємства, але й зміцненню його конкурентоспроможності на ринку. Усі запропоновані заходи мають потенціал створити основу для сталого розвитку підприємства у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій О.М., Койнак В.В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. *Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації*: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса, 4–5 квітня 2024 р.) / за ред. д-ра екон. наук, проф. Д.В. Завадської. Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 21-23.
2. Близнюк О., Сіфурова А. Управління оборотним капіталом підприємств торгівлі з позиції функціонально-відтворювального та структурно-класифікаційного підходів. *Економічний аналіз*. 2019. Т. 29. № 1. С. 68-77.
3. Ванько І.П. Показники оцінки фінансового стану підприємства. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6b39859a-da70-4822-bb18-8646ddac7c3c/content> (дата звернення 25.11.2024)
4. Головата Ю. Методичний інструментарій оцінки фінансової діяльності підприємства. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/40859/2/MNPK_2023_Golovata_Y-Methodological_toolkit_for_39-42.pdf (дата звернення 30.11.2024)
5. Гривківська О.В. Методичний підхід до оцінки рівня формування інвестиційного потенціалу аграрних підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. 2023. № 1. С. 41-46.
6. Гринюк І. М. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія. URL: https://www.researchgate.net/publication/369611336_Ekonomichna_sutnist_oborotnih_aktiviv_ta_ih_tipologiya (дата звернення 05.12.2024)
7. Драч А.В. Фінансовий механізм управління активами підприємства. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 2. С. 63-70.
8. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.

9. Зардова Я. В. Науково-методичні підходи до специфіки класифікації оборотних активів підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 3.
10. Заячківська О.В., Семещук Я.С. Удосконалення механізмів управління активами як чинник сталого розвитку підприємства. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2021. № 2(94). С. 46–52.
11. Кузьміна О.В., Романенко Є.О. Моделі управління запасами підприємства: особливості та перспективи практичного використання. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології»*. 1-3 бер. 2023. – К.: НАУ, 2023. С. 102-109.
12. Куць Т.В., Кондаревич І.Б. Стратегії оптимізації виробничих запасів як інструмент ефективного управління. *Молодий вчений*. 2023. № 9. С. 22-25.
13. Лалакулич М., Симочко М. Оборотні активи: сутність та класифікація. *Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку, менеджменті та соціально-поведінкових науках*: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Березове, 26-27 березня 2024 р.). Березове: ЗУІ ім. Ф. Ракоці II, 2024. С. 156-160.
14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»: затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення 12.12.2024)
15. Мохненко А.С., Наумов О.Б., Чмут О.О. Модель організаційно-економічного механізму логістичної системи підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. № 48. С. 19-24.

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 13.11.2024)
17. Нікольчук Ю.М. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства: теоретико-методичні та практичні аспекти оцінки. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 4. С. 59-65.
18. Носирев О. О., Мехович С. А. Організаційно-економічний механізм управління оборотними активами підприємств промисловості в умовах ринкової трансформації. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 11(1). С. 21-26.
19. Обухович Т.О. Організація виробничих процесів з урахуванням закупівельної логістики на підприємстві. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. № 37. С. 89-95.
20. Пономарьова К.В. Аналіз ліквідності балансу вітчизняних підприємств в умовах дії воєнного стану. *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні* : матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів (м. Львів, 2 березня 2023 р.) : тези доповідей. – Львів : Львівський торговельно-економічний університет. 2023. С. 186-189.
21. Пушкар І.В., Шишкіна А.П. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/> (дата звернення 15.12.2024)
22. Степаненко О.І. Властивості грошових потоків та ризику їх впливу на фінансову стабільність підприємства. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/article/view/5923/5959> (дата звернення 20.12.2024)
23. Тютюнник Ю., Тютюнник С. Практичні аспекти визначення стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Актуальні проблеми*

сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 27-28 березня 2024 р. Львів: ЛНУП, 2024. С. 264-266.

24. Фещенко В.О. Ефективність використання необоротних активів підприємства. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2203/3/23.pdf> (дата звернення 20.12.2024)
25. Фінанси підприємства: Підручник / за ред. Т. О. Ставерської, А. В. Непрана. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2024. – 906с.
26. Хачатрян В., Стратійчук В. Інноваційні підходи до розробки політики фінансування оборотних активів корпорацій в умовах кризи. URL: <https://heraldes.khmnpu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/822/838> (дата звернення 25.11.2024)
27. Чепець О.Г., Юрченко С.В., Волчанська Л.В. Теоретико-методологічні основи визначення дебіторської заборгованості та її класифікація. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3863/3783> (дата звернення 03.12.2024)
28. Чиж О.А., Шубалий О.М. Фактори впливу на оборотні активи та основні показники їх використання. *Україна – ЄС: виклики та перспективи:* матеріали міжнародного наукового семінару, Луцьк, 16 травня 2024 р. Луцьк: ЛНТУ, 2024. С. 89-90.
29. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. К. : Знання, 2015. 572 с.
30. Щербатих Д.В. Методичні підходи до оцінювання ефективності використання оборотних активів підприємств. *The 32nd International scientific and practical conference "Social adaptation of the individual in the conditions of social transformations "* (August 13 Hamburg, Germany. International Science Group. 2024. С. 32-35.

ДОДАТКИ

Структура активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД” у 2021-2023 роках

Показник	2021		2022		2023		Відхилення 2022/2021 (+, -)			Відхилення 2023/2022 (+, -)			Відхилення 2023/2021(+, -)		
	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	абсолютне, тис. грн.	відносне, %	структурні зміни, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %	структурні зміни, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %	структурні зміни, %
Необоротні активи	23652373	61,18	22 214 755	65,98	20 386 742	61,11	-1 437 618	-6,08	4,8	-1 828 013	-8,23	-4,86	-3265631	-13,81	-0,07
Оборотні активи	15 008 092	38,82	11 454 683	34,02	12 971 767	38,89	-3 553 409	-23,68	-4,8	1 517 084	13,24	4,86	-2036325	-13,56	0,07
Актив	38 660 465	100,00	33 669 438	100,00	33 358 509	100,00	-4 991 027	-12,91	X	-310 929	-0,92	X	-5301956	-13,71	X

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Динаміка та структура оборотних активів ТОВ “СІЛЬПО-ФУД”

Показник		2021		2022		2023		Відхилення 2022/2021, %(+, -)		Відхилення 2023/2022(+, -)		Відхилення 2023/2021(+, -)	
		тис. грн.	% до підсумк у	тис. грн.	% до підсумк у	тис. грн.	% до підсумку	абсолют не, тис. грн.	відносне, %	абсолют не, тис. грн.	відносне, %	абсолют не, тис. грн.	віднос не, %
Запаси		5973568	39,80	5973568	52,15	4819319	37,15	0	0,00	-1 154 249	-19,32	-1154249	-19,32
	Виробничі запаси	319298	5,35	305648	5,12	236610	4,91	-13650	-4,28	-69 038	-22,59	-82688	-25,90
	Товари	5654270	94,65	5667920	94,88	4582709	95,09	13650	0,24	-1 085 211	-19,15	-1071561	-18,95
Дебіторськ а заборгован ість		5534703	36,88	2667280	23,29	3933255	30,32	-2867423	-51,81	-1 546 379	47,46	-1601448	-28,93
	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3540581	63,97	1682266	63,07	3228925	82,09	-1858315	-52,49	1 546 659	91,94	-311656	-8,80
	Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	605535	10,94	557049	20,88	372571	9,47	-48486	-8,01	-184 478	-33,12	-232964	-38,47

Продовження таблиці 2.3

	з бюджетом	51946	0,94	46204	1,73	40278	1,02	-5742	-11,05	-5 926	-12,83	-11668	-22,46
	з нарахованих доходів	0	0,00	16258	0,61	1925	0,05	16258	-	-14 333	-88,16	1925	-
	Інша поточна дебіторська заборгованість	1336641	24,15	365503	13,70	289556	7,36	-971138	-72,66	2 530 053	-20,78	-1047085	-78,34
Поточні фінансові інвестиції		635910	4,24	0	0,00	77995	0,60	-635910	-100,00	77 995	-	-557915	-87,73
Гроші та їх еквіваленти		433650	2,89	352665	3,08	983524	7,58	-80985	-18,68	352 182	178,88	549874	126,80
	Готівка	225097	51,91	204572	58,01	250660	25,49	-20525	-9,12	46 088	22,53	25563	11,36
	Рахунки в банках	208553	48,09	148093	41,99	732864	74,51	-60460	-28,99	584 771	394,87	524311	251,40
Інші оборотні активи		2430261	16,19	2461170	21,49	3157674	24,34	30909	1,27	-84 440	28,30	727413	29,93
Усього оборотних активів		15008092	100,00	11454683	100,00	12971767	100,00	-3553409	-23,68	1 517 084	13,24	-2036325	-13,57

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ТОВ "СІЛЬПО-ФУД"